

แนวคิดและวิวัฒนาการของการจัดเก็บและกำหนดค่า
ลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์

แนวคิดและวิวัฒนาการ

โดยหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เป็นสากล เจ้าของลิขสิทธิ์จะได้มีสิทธิเด็ดขาดหรือสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive rights) ที่จะกระทำการบางอย่างต่องานลิขสิทธิ์นั้น ๆ สิทธิเช่นนี้แท้จริงแล้วเป็นสิทธิในทางนิเสธ (negative right) ในสาระสำคัญ เพราะเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถใช้อำนาจแห่งลิขสิทธิ์ในการห้ามปรามมิให้ผู้อื่นกระทำการที่ตนมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว หรือเรียกร้องค่าเสียหาย หรือการชดเชยความเสียหายโดยวิธีอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการล่วงละเมิดลิขสิทธิ์ของตนได้ ถ้าผู้อื่นไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์และฝ่าฝืนไปกระทำเข้า การกระทำนั้นก็จะเป็นการล่วงละเมิดลิขสิทธิ์ (copyright infringement) ของเจ้าของลิขสิทธิ์ การที่เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้มีสิทธิหาประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ของตนโดยการจำหน่ายจ่ายโอนสิทธิของตนแก่ผู้อื่นได้ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิ (license) ในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือโฆษณาในงานได้ โดยในการอนุญาตนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ให้อนุญาต (licensor) จะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดด้วยก็ได้ เช่น เงื่อนไขเกี่ยวกับช่วงเวลาการอนุญาต (duration) ขอบเขตของการอนุญาต (scope of license) เขตแดนในการอนุญาต (territory) ค่าตอบแทนในการอนุญาต (royalty) เป็นต้น¹

สิทธิอันชอบธรรมของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์คือ มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวภายในขอบเขตของกฎหมายที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจในระยะเวลาอันจำกัด ผลประโยชน์

¹รัชชัย สุภผลศิริ, คำอธิบายหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2535), หน้า 75-78.

ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับจากการใช้สิทธิหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิดังกล่าวนี้ มักจะออกมาในรูปของตัวเงินที่เรียกว่า "ค่าใช้สิทธิ" (royalty) ซึ่งโดยปกติมักจะกำหนดไว้ในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิขิต์ ค่าตอบแทนนี้ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถมีรายได้จากการใช้ประโยชน์จากผลงานของตนเองมาเลี้ยงชีพและครอบครัวได้ ทำให้เกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์งานและพยายามทำให้ผลงานในอนาคตมีคุณค่ายิ่งขึ้นต่อไป แต่เนื่องจากประเภทของงานบางอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนทั่วไป เช่น งานดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ เป็นต้น จึงมักจะมีผู้อื่นใช้งานดังกล่าวโดยไม่ขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่จ่ายค่าใช้สิทธิ ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดการทํ้าหรือลอกเลียนแบบงานอันมีลิขสิทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและมีราคาถูก เช่น ทํ้าหรือโดยการบันทึกในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ มีการลักลอบผลิตเทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง วิทยุเทป ตู้เพลง แผ่นดิสค์ (disc) เป็นต้น เจ้าของลิขสิทธิ์หรือผู้สร้างสรรค์จึงไม่ได้รับค่าใช้สิทธิเป็นการตอบแทน เจ้าของลิขสิทธิ์อาจดำเนินคดีต่อผู้ใช้งานผู้ซึ่งไม่ขออนุญาตในฐานะเป็นผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ต่อศาล เพื่อให้ชดใช้ค่าเสียหาย ผลที่สุดของคดี ศาลมักจะพิพากษาตามยอม เนื่องจากคู่กรณีสามารถตกลงในเรื่องค่าเสียหายกันได้ การฟ้องคดีดังกล่าวทำให้ล่าช้า เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงได้บัญญัติประเภทของงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory license) ไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ โดยพิจารณาจากประเภทของงานสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน กฎหมายจะอนุญาตให้บุคคลใดๆ สามารถใช้งานลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้ ไม่ว่าเจ้าของลิขสิทธิ์จะยินยอมหรือไม่ โดยไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ผู้ใช้ (user) จะต้องจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อตอบแทนการได้ใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ จำนวนค่าใช้สิทธิของงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับอาจกำหนดโดยการเจรจาตกลงกันระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์กับผู้ใช้ในเบื้องต้น และหากตกลงกันไม่ได้คู่กรณีสามารถร้องขอให้องค์กรที่ทำหน้าที่บริหารและควบคุมดูแลการอนุญาตเชิงบังคับโดยเฉพาะคือ คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ กำหนดค่าใช้สิทธิให้ คณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิในต่างประเทศมีชื่อเรียกต่างๆ กัน ตัวอย่างเช่น อเมริกาเรียกว่า Copyright Royalty Tribunal อังกฤษและออสเตรเลียเรียกว่า Copyright Tribunal และญี่ปุ่นเรียกว่า Agency for Cultural Affairs ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดค่าใช้สิทธิที่ยุติธรรมและปรับอัตราค่าใช้สิทธิดังกล่าว โดยจะพิจารณาจากสภาพของการได้รับประโยชน์และสภาพของตลาดเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่จ่ายค่าใช้สิทธิที่ได้รับจากผู้ใช้นั้นมาจ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ด้วย องค์กรนั้นน่าจะมีประโยชน์อย่างยิ่งเพราะสามารถวินิจฉัย

ซึ่งขาดข้อพิพาทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่พอใจคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และสามารถทำการพิจารณาได้อย่างรวดเร็วโดยเสียค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องน้อย ดังนั้นหลายประเทศจึงนำมาเป็นแบบอย่างในการจัดเก็บและกำหนดค่าใช้สิทธิในกฎหมายลิขสิทธิ์

อนึ่ง ในการจัดเก็บค่าใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์นั้น ในทางปฏิบัติเป็นไม่ได้ที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะสามารถควบคุมติดตามจัดเก็บค่าใช้สิทธิหรือให้อนุญาตการใช้งานลิขสิทธิ์ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีผู้ใช้งานมากได้อย่างทั่วถึงด้วยตนเอง จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิ (Collecting Society) ในรูปแบบต่างๆ เช่น สมาคม ชมรม บริษัท สหกรณ์ เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่บริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เข้ามาเป็นสมาชิกขององค์กร โดยองค์กรจะเป็นตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการจัดเก็บค่าใช้สิทธิ และเจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนสิทธิในการให้อนุญาตให้ผู้อื่นใช้งาน เช่น สิทธิในการนำออกแสดง สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยมอบหน้าที่ให้องค์กรทำการเจรจาหนดอัตราค่าใช้สิทธิ (ในกรณีที่สามารถเจรจาตกลงกันได้กับผู้ใช่ เรียกว่าการเจรจาอนุญาตโดยสมัครใจ) บางประเทศ องค์กรบริหารดังกล่าวอาจเป็นของรัฐหรือของเอกชน โดยอาจมีองค์กรเดียวหรือหลายองค์กรก็ได้ ซึ่งล้วนแต่มีวัตถุประสงค์หลักที่เหมือนกัน คือบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิในงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ที่เป็นสมาชิก เช่น สมาคม ASCAP สมาคม BMI และสมาคม SESAC ในสหรัฐอเมริกา สมาคม PRS ในอังกฤษ สมาคม APRA ในออสเตรเลีย สมาคม JASRAC ในญี่ปุ่น เป็นต้น

1. ประเภทของการอนุญาตให้ใช้สิทธิ

การอนุญาต (license) โดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันในเรื่องลิขสิทธิ์คือ การอนุญาต (authorization, permission) ที่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ (licensor) ให้นำไปอนุญาตผู้ใช้งาน (licensee) ใช้งานตามวิธีและเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันในสัญญา (licensing agreement) ต่างกับการโอนสิทธิ (assignment) เพราะการอนุญาตมิได้โอนความเป็นเจ้าของ แต่เป็นเพียงการให้สิทธิที่จะใช้งาน ซึ่งลิขสิทธิ์ในงานยังอยู่ที่ตัวผู้อนุญาตและแม้จะมีการจำกัดขอบเขตของการอนุญาต การอนุญาตมีทั้งประเภทที่เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) และที่ไม่เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (non-exclusive right) ในกรณีที่มิเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของลิขสิทธิ์อาจจะอนุญาตอย่างถูกต้องตามกฎหมายเหมือนการอนุญาตแก่ผู้ขออนุญาตอื่น ๆ ผู้ขออนุญาตมักจะได้รับสิทธิในการใช้ประโยชน์จากการขออนุญาต เช่น โดยการ

อนุญาตให้บุคคลอื่นใช้งานอีกต่อหนึ่งที่มีลักษณะเช่นเดียวกันได้ (sub-license) การอนุญาตที่ไม่เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ตามอนุสัญญาที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์และกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศต่าง ๆ อาจกำหนดให้เป็นการอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory license) และการอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ (statutory license) ซึ่งนับเป็นกรณีพิเศษ²

1) การอนุญาตโดยสมัครใจหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Voluntary Licence หรือ Licence Agreement) จะใช้ในกรณีที่งานสร้างสรรค์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว ตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง สัญญาที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งอนุญาตหรือยินยอมให้อีกบุคคลหนึ่งใช้สิทธิที่บุคคลแรกมีอยู่ได้ตามที่ตกลงกัน สิทธิที่บุคคลแรกมีอยู่ มักจะเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย บุคคลอื่นไม่อาจใช้โดยพลการได้ สิทธิทางกฎหมายดังกล่าว ทำให้เจ้าของสิทธิสามารถดำเนินการทางกฎหมายกับผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตโดยชอบในการใช้สิทธินั้นๆ ได้ การอนุญาตของเจ้าของสิทธิและการรับปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งข้อตกลง ในการให้สิทธิแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิขึ้น สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิจึงเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสองฝ่ายคือ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ (licensor) และผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ (licensee) โดยทั่วไปสัญญาดังกล่าวย่อมไม่มีผลต่อบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม ทั้งนี้เป็นไปตามหลักความผูกพันของกลุ่มสัญญา แต่อาจจะเกี่ยวข้องกับบุคคลที่สามในแง่ที่ว่าตัวสัญญาได้กำหนดให้คู่สัญญาฝ่ายใดจะต้องไปกระทำการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่สาม³ และในกฎหมายลิขสิทธิ์การอนุญาตโดยทั่วไป หมายถึง การอนุญาตให้ใช้งานที่ได้รับความคุ้มครอง โดยขึ้นอยู่กับสิทธิที่แตกต่างกันไปของผู้สร้างสรรค์ตามประเภทของสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิ เช่น สำหรับการโฆษณา การแสดง การแพร่เสียงแพร่ภาพ การแปล การดัดแปลงงานภาพยนตร์ เป็นต้น สัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแตกต่างจากสัญญาอื่น ๆ ที่

²World Intellectual Property Organization, WIPO Glossary of Terms of The Law of Copyright and Neighbouring Rights (Geneva: WIPO Publication, 1980), p.145.

³สุจินต์ ชัยมังคลานนท์, "สาระสำคัญของประการในสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิทั่วไป" ใน เอกสารสืบเนื่องจากการสัมมนา เรื่องการเจรจาและการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิแบบต่างๆ, รัชชัย สุภผลศิริ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 43.

เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ เช่น สัญญาโอนลิขสิทธิ์ (assignment of copyright) สัญญาว่าจ้างผู้สร้างสรรค์ที่เป็นลูกจ้าง สัญญาจ้างให้ทำงานที่มอบหมาย (contracts for commissioned works) นอกจากนี้ อาจมีการกำหนดข้อจำกัดในสัญญา เช่น ข้อกำหนดสำหรับการแปลที่ถูกต้องในขอบเขตการอนุญาต การเรียกร้องค่าใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์ การเลิกสัญญาในกรณีที่สิทธิที่อนุญาตไม่มีการนำมาใช้ การจำกัดทางเลือกสำหรับการอนุญาตใช้งานในอนาคตของผู้สร้างสรรค์ เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายอาจกำหนดกฎเกณฑ์พื้นฐานของสัญญาแต่ละประเภท สำหรับการใช้งานในรูปแบบของสัญญาที่เป็นแบบอย่าง (model contracts)⁴

ในการรับอนุญาตเพื่อใช้สิทธิ ผู้รับอนุญาตย่อมต้องจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ให้อุญาต ค่าตอบแทนนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า "ค่าใช้สิทธิ" หรือ "Royalty" โดยอาจจะกำหนดได้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น กำหนดเป็นจำนวนแน่นอนหรือเป็นอัตราส่วนต่อยอดขาย (Net Sale) หรือทั้งสองอย่างประกอบกัน หรืออื่น ๆ⁵

2) การอนุญาตโดยไม่สมัครใจ (Non-Voluntary Licence)

ได้แก่ การอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ (statutory licence) และการอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory licence) แนวความคิดของการอนุญาตดังกล่าวมาจากกฎหมายสิทธิบัตร ซึ่งใช้การอนุญาตเชิงบังคับเพื่อป้องกันผู้ได้รับสิทธิบัตร (patentee) ใช้อำนาจผูกขาดจากการเป็นผู้ผลิตแต่เพียงผู้เดียว เป็นการบังคับให้เขาต้องเผชิญกับการแข่งขันโดยตรงกับผู้อื่น ซึ่งจะต้องมีการจ่ายค่าใช้สิทธิที่สมควรแก่เขา (reasonable royalty) ผลของการอนุญาตโดยไม่สมัครใจคือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ลดลงไปสู่สิทธิที่จะได้รับค่าใช้สิทธิที่ยุติธรรม ซึ่งแยกจาก "การใช้โดยชอบธรรม" (fair use) ซึ่งผู้ใช้สามารถใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดและผู้ใช้ก็ไม่ต้องจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ แต่การใช้งานดังกล่าวต้องเป็นการใช้พอสมควรและไม่เป็นที่เสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ สำหรับการอนุญาตเชิงบังคับนั้น ผู้ใช้สามารถใช้งานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นได้โดยไม่ถือเป็นการละเมิดเช่นกัน หากปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุญาตเชิงบังคับคือ ผู้ใช้จะต้องจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยในเบื้องต้น กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้ใช้กับเจ้าของลิขสิทธิ์สามารถ

⁴ Ibid, p.146.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

เจรจาตกลงในเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์ที่จะต้องจ่ายตามความพอใจ แต่หากตกลงกันไม่ได้ กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์เข้ามาตัดสินจำนวนค่าลิขสิทธิ์ที่จะต้องจ่ายดังกล่าว

การอนุญาตโดยไม่สมัครใจมี 2 รูปแบบคือ

ก) การอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ (statutory licence) บางครั้งอาจเรียกว่า "การอนุญาตตามกฎหมาย" (legal licence) คือการอนุญาตให้ช่างานที่ได้รับควบคุมครองอย่างอิสระ แต่มีเงื่อนไขคือผู้ใช้ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ตามกฎหมายเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (competent authority) หรือโดยองค์กรที่รัฐแต่งตั้ง

ข) การอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory licence) คือ การอนุญาตที่บังคับเจ้าของลิขสิทธิ์ให้จำต้องอนุญาตผู้อื่นนำงานลิขสิทธิ์ของเขา โดยไม่ตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะเจรจาเงื่อนไขของการอนุญาตในเบื้องต้น เช่น เรื่องจำนวนหรืออัตราค่าลิขสิทธิ์ หากไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ กฎหมายได้กำหนดให้องค์กรที่เกี่ยวกับการบริหาร หรือองค์กรของศาล (ได้แก่ศาลแพ่งหรือศาลที่ตั้งขึ้นเป็นพิเศษ) มีอำนาจกำหนดค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าว

ความแตกต่างที่สำคัญของการอนุญาตตามกฎหมายบัญญัติและการอนุญาตเชิงบังคับคือ การอนุญาตตามกฎหมายบัญญัติ สิทธิของผู้ขออนุญาตเป็นสิทธิที่ได้มาโดยตรงและโดยลำพังตามกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรมไว้แล้วโดยผู้ใช้ไม่ต้องร้องขอหรือแจ้งต่อเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อขอช่างานดังกล่าวก่อน แต่การอนุญาตเชิงบังคับ ผู้ใช้ต้องร้องขอหรือแจ้งเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อขอช่างานดังกล่าวก่อน เพื่อเจรจาตกลงในเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์ ซึ่งต้องเป็นจำนวนค่าลิขสิทธิ์ตามมาตรฐาน (standard royalty)

การเจรจาตกลงกับเจ้าของลิขสิทธิ์ในเบื้องต้นนี้ ผู้ใช้อาจเจรจาโดยผ่านทางสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (collecting society) และหากเจรจาตกลงกันไม่ได้ กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ ทาหน้าที่กำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าว⁶

⁶Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights (London: Butterworths, 1983), p.71.

2. ระบบค่าลิขสิทธิ์

ค่าลิขสิทธิ์* (royalty) หมายถึง ค่าตอบแทนที่ผู้รับอนุญาตจะต้องจ่ายให้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อการใช้สิทธินั้น ๆ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจ อันเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ที่จะได้รับประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการที่บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ของตนภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด ผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับ มักเป็นตัวเงินที่เรียกว่า "ค่าลิขสิทธิ์" โดยอาจกำหนดเป็นจำนวนที่แน่นอนหรือเป็นอัตราส่วนต่อยอดขายหรือทั้งสองอย่างประกอบกันหรืออื่น ๆ สิทธิทางเศรษฐกิจที่จะได้รับค่าลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์นี้ มีอยู่ในกฎหมายลิขสิทธิ์ทุกฉบับและเป็นสิทธิที่ทุกประเทศให้การรับรองไม่ว่าจะอยู่ในระบบลิขสิทธิ์ใด แต่เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ในหลายรูปแบบและด้วยความสะดวกรวดเร็ว เช่น การบันทึกเสียง บันทึกภาพ การนำออกแสดงในที่สาธารณะ เป็นต้น โดยในหลาย ๆ กรณีไม่สามารถทำการเจรจาตกลงกันเป็นการส่วนตัวในเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์จึงมีความจำเป็นต้องมีวิธีการบังคับค่าลิขสิทธิ์ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

สำหรับในบางประเทศ มีบทบัญญัติให้มีการจัดตั้งสมาคมเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักแสดงในการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์รวมทั้งบัญญัติในเรื่องของการทำสัญญาจัดเก็บ (collective contracts) และการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ไว้ด้วย อย่างไรก็ตาม ประเทศส่วนใหญ่มีบทบัญญัติเพื่อบริหารสิทธิดังกล่าว โดยไม่เพียงแต่ให้คู่สัญญากำหนดกันเอง แต่มีการนำระบบร่วมกันจัดเก็บและจ่ายค่าลิขสิทธิ์มาใช้ ซึ่งระบบนี้จำเป็นต้องจัดตั้งองค์กรหรือสมาคมของผู้รับประโยชน์ โดยองค์กรจะทำสัญญากับผู้ใช้ประโยชน์และจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์รวมทั้งจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้สร้างสรรค์ ในบางประเทศค่าลิขสิทธิ์จากการนำงานศิลปะตัวสดออกแสดงต่อสาธารณะและการแพร่เสียงแพร่ภาพ จะถูกจัดเก็บโดยสมาคมสิทธิข้างเคียง (neighbouring rights collecting society) และในอีกหลายประเทศ มีสมาคมผู้สร้างสรรค์แห่งชาติ (National Authors' Society) มีอำนาจจัดเก็บและรวบรวมรายได้จากการนำงานศิลปะตัวสดออกแสดงในที่สาธารณะ ในขณะที่สมาคม

*ค่าลิขสิทธิ์ ไม่ว่าจะเรียกว่า royalty, fee, compensation, remuneration ฯลฯ ต่างก็มีความหมายเหมือนกัน

สิทธิข้างเคียงมีอำนาจจัดเก็บค่าใช้สิทธิจากการนำวัสดุออกแพร่เสียงแพร่ภาพ⁷

การคำนวณค่าใช้สิทธิ โดยปกติจะคำนวณจากการนำวัสดุออกแสดงต่อสาธารณชน การแพร่เสียงแพร่ภาพต่อสาธารณชนหรือการแสดงต่อสาธารณชน โดยจะคิดในอัตราเป็นรายปี การเจรจาตกลงในเรื่องอัตราค่าใช้สิทธิเป็นเรื่องระหว่างสมาคมที่มีหน้าที่จัดเก็บค่าใช้สิทธิกับผู้ใช้ประโยชน์ ที่จะตกลงจำนวนค่าใช้สิทธิกันในเรื่องต้น แต่ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ จะมีคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิทำหน้าที่ตัดสินอัตราค่าใช้สิทธิที่เหมาะสม การคำนวณค่าใช้สิทธิจะมีการกำหนดอัตราอยู่ 2 ประการคือ

- 1) อัตราค่าใช้สิทธิที่กำหนดโดยการทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างเจ้าของงานสร้างสรรค์ที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับหรือสมาคมซึ่งเป็นตัวแทนของผู้สร้างสรรค์
- 2) อัตราค่าใช้สิทธิที่กำหนดโดยกฎหมายหรือองค์กรของรัฐหรือโดยศาล สำหรับในกรณีที่มีการกำหนดค่าใช้สิทธิโดยการทำสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างกันนั้น มีวิธีการคำนวณหลัก ๆ อยู่ 2 วิธีคือ
 - ก) ในกรณีที่เป็นการเหมาจ่าย (lump-sum payment) การคำนวณค่าใช้สิทธิจะคิดจากขอบเขตของการใช้ประโยชน์และจะมีการปรับปรุงอัตราค่าใช้สิทธิตามค่าครองชีพ โดยจะมีการเจรจาทำสัญญากันใหม่เป็นระยะ ๆ
 - ข) อัตราค่าใช้สิทธิจะคิดจากรายรับขององค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือผู้นำวัสดุออกแสดงต่อสาธารณชน⁸

การจัดเก็บและกำหนดค่าใช้สิทธิในต่างประเทศ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

- ก. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตเชิงบังคับและคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ (Copyright Royalty Tribunal)

⁷ชาติชาย กิตติสารศักดิ์, "การให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียง", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 34.

⁸เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1909 ได้ก่อตั้งระบบการอนุญาตเชิงบังคับเป็นครั้งแรก เป็นบทบัญญัติที่เสมือนการประนีประนอมในเรื่องการทำซ้ำทประพันธ์ดนตรีโดยเชิงกล (the mechanical reproduction of musical compositions) มีสาระสำคัญ คือ อนุญาตให้บริษัทบันทึกเสียงใช้บทประพันธ์ดนตรีได้ในพื้นที่ที่บทประพันธ์ดนตรีถูกรวมอยู่ในการบันทึกครั้งแรก ทั้ง ๆ ที่มีบทกฎหมายในรูปของการอนุญาตเชิงบังคับที่เป็นประโยชน์แก่บริษัทบันทึกเสียง แต่ในทางปฏิบัติ ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์บทประพันธ์ดนตรี และบริษัทบันทึกเสียง ส่วนใหญ่มักจะกระทำโดยการเจรจาอนุญาตโดยสมัครใจระหว่างคู่สัญญา⁹ ใน ค.ศ.1976 อเมริกาได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนับเป็นกฎหมายที่ทันสมัยที่สุดฉบับหนึ่งคือกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1976 โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ.1976 ประธานาธิบดีเจอร์รัลด์ฟอร์ด ได้ลงนามในกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1978 โดยได้ยกเลิกกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1909 อันเป็นฉบับที่ใช้อยู่ก่อนวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1978¹⁰

มีแนวความคิดที่ขัดแย้งภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1976 คือ มีการเพิ่มประเภทของการอนุญาตเชิงบังคับขึ้นอีก เพื่อช่วยระงับข้อขัดแย้งระหว่างเจ้าของลิขสิทธิ์และกลุ่มผู้ใช้ กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ยังคงรักษาระบบการอนุญาตเชิงบังคับเดิมที่ได้ก่อตั้งภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1909 คือการทำซ้ำทประพันธ์ดนตรีโดยใช้เชิงกลดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีรูปแบบเนื้อหาสาระที่เปลี่ยนไปและมีการเพิ่มการอนุญาตเชิงบังคับอีก 3 ประเภท ได้แก่ การใช้เคเบิลทีวีเพื่อแพร่เสียงแพร่ภาพ (cable television uses of certain broadcast material) การแสดงงานดนตรีโดยทางตู้เพลง (juke-box performances of musical compositions) และการแสดงงานดนตรีที่มีชื่อนาฏกรรมในที่สาธารณะ (performances of published non-dramatic musical works)¹¹

⁹Edward W.Ploman and L.Clark Hamilton, Copyright Intellectual Property in the Information Age (London: Routledge & Kegan Paul, 1980), p.102-103.

¹⁰Ibid., p.97.

¹¹Ibid., p.102.

นอกเหนือจากการขยายขอบเขตของการอนุญาตเชิงบังคับแล้ว กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 ยังได้จัดตั้งหน่วยงานของรัฐบาลคือ คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ (Copyright Royalty Tribunal) ขึ้น¹² โดยมุ่งให้ทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐบาลในหลายๆ อย่างที่เหมาะสมและมีความเชี่ยวชาญในการจัดการกับการอนุญาตเชิงบังคับต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐสภา นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ในการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ จัดการกับข้อขัดแย้งในหมู่เจ้าของลิขสิทธิ์ พิจารณาบททวนอัตราค่าลิขสิทธิ์ ตัดสินเงื่อนไขและอัตราค่าลิขสิทธิ์ของการอนุญาต ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐได้เข้ามาควบคุมมากยิ่งขึ้น¹³ นอกจากนี้ คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ยังทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับ Copyright Office ในเรื่องของการอนุญาตเชิงบังคับทั้ง 4 ประเภท สำนักงานของคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ เปิดดำเนินการครั้งแรกในเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 1977 ต่อมา ค.ศ. 1988 รัฐสภาได้ออกกฎหมายฉบับหนึ่งเรียกว่า Satellite Home Viewer Act ซึ่งนับเป็นการอนุญาตเชิงบังคับประเภทที่ 5 มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1989¹⁴

ข. การอนุญาตเชิงบังคับ

การอนุญาตเชิงบังคับในกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 ซึ่งคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์มีอำนาจบริหารและควบคุมดูแล ได้แก่ การอนุญาตเชิงบังคับ 5 ประเภท คือ¹⁵

¹² Ibid.

¹³ Thomas C. Brennan, "The copyright royalty tribunal... an American perspective", Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 34 (January 1987), p.148.

¹⁴ United States, Copyright Royalty Tribunal, Summary Fact Sheet (Washington, D.C., June 1992), p.2.

¹⁵ J. Thomas Mc Carthy, Mc Carthy's Desk Encyclopedia of Intellectual Property (Washington, D.C.: The Bureau of National Affairs, Inc., 1991), p.74.

1) การแพร่ภาพซ้ำโดยระบบเคเบิล (retransmissions by cable system of broadcast signals หรือ The Cable License) (มาตรา 111) หมายถึง การถ่ายทอดครั้งต่อไป (secondary transmission) โดยระบบเคเบิลจากการถ่ายทอดขั้นต้น (primary transmission)

2) การทำและจำหน่ายสิ่งบันทึกเสียงงานดนตรีกรรม (the making and distributing of phonorecords หรือ The Mechanical License) (มาตรา 115) หมายถึง การทำซ้ำและจำหน่ายต่อสาธารณะซึ่งสิ่งบันทึกเสียงของงานดนตรีกรรมที่มีขั้วนาฏกรรม

3) การใช้งานดนตรีกรรมโดยตู้เพลง ถ้าไม่มีการเจรจาอนุญาตโดยสมัครใจ (public performance of music on jukeboxes if voluntary licenses are not achieved หรือ The Jukebox License) (มาตรา 116) หมายถึง การแสดงงานดนตรีกรรมที่มีขั้วนาฏกรรมต่อสาธารณะ โดยเครื่องเล่นบันทึกเสียงซึ่งใช้เหรียญหยอดเพื่อทำงาน (coin-operated phonorecord players) ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์และเจ้าของกิจการตู้เพลงไม่สามารถเจรจาทกลงกัน

4) การแพร่เสียงแพร่ภาพงานลิขสิทธิ์โดยสถานีแพร่เสียงแพร่ภาพที่มีขั้วเพื่อการค้า ถ้าไม่มีการเจรจาอนุญาตโดยสมัครใจ (use of certain works in connection with public broadcasting by public non-commercial broadcasting stations if voluntary licenses are not achieved หรือ The Public Broadcasting License) (มาตรา 118) หมายถึง การแพร่เสียงแพร่ภาพงานลิขสิทธิ์ที่มีได้มีวัตถุประสงค์ทางการค้า ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์และผู้แพร่เสียงแพร่ภาพ ไม่สามารถเจรจาทกลงกัน

5) การแพร่ภาพซ้ำของดาวเทียม (retransmission by satellite carriers of broadcast signals to private home viewers หรือ The Satellite Retransmission License) (มาตรา 119) หมายถึง การอนุญาตเชิงบังคับสำหรับการแพร่ภาพซ้ำโดยดาวเทียมต่อสาธารณะเพื่อใช้ดูส่วนตัว (private viewing) (มาตรา 119 มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย Satellite Home Viewer Act of 1988)

การกำหนดจำนวนค่าใช้สิทธิของการอนุญาตเชิงบังคับ ค่าใช้สิทธิจะถูกกำหนดโดยการเจรจาทกลงระหว่างคู่กรณีก่อน เรียกว่า "การอนุญาตโดยความยินยอม" (consensual

license) และหากคู่กรณีไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ปฏิเสธไม่อนุญาตให้ใช้งานหรืออนุญาตให้ใช้งาน แต่มีเงื่อนไขไม่เป็นที่พอใจแก่ผู้ขออนุญาตหรือไม่อาจตกลงกันได้ในเรื่องจำนวนค่าใช้สิทธิ จึงจะอยู่ภายใต้กฎหมายของการอนุญาตเชิงบังคับ คือเจ้าของลิขสิทธิ์ถูกบังคับให้ต้องอนุญาตโดยมีเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎหมายลิขสิทธิ์ เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่สามารถปฏิเสธการอนุญาตให้ใช้งานแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วน และมีความประสงค์ที่จะใช้การอนุญาตเชิงบังคับ ทั้งนี้อาจจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิ¹⁶

สำหรับบทบัญญัติในเรื่อง เคเบิลทีวี เป็นเรื่องที่กว้างและซับซ้อนในกฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นการได้รับการอนุญาตเชิงบังคับเพื่อแสดงงานในที่สาธารณะของงาน โดยการถ่ายทอดครั้งต่อไป (secondary transmission) ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์งานที่ถูกถ่ายทอดโดยเคเบิลทีวี จะได้รับค่าใช้จ่ายสำหรับการแสดงงานดังกล่าว เพราะระบบเคเบิลอยู่ในฐานะผู้ใช้งานของเจ้าของลิขสิทธิ์

ในเบื้องต้นเจ้าของลิขสิทธิ์อาจทำการเจรจากับผู้แพร่เสียงแพร่ภาพซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์แม่ข่าย (primary television broadcaster) โดยอาจจะเป็นการอนุญาตด้วยความยินยอม อย่างไรก็ตามสัญญาณของผู้แพร่เสียงแพร่ภาพแม่ข่าย (primary broadcaster's signal) อาจจะถูกแพร่ภาพซ้ำโดยระบบเคเบิลไปยังผู้รับฟังรับชม (audience) จำนวนมากกว่า กรณีนี้จะขึ้นอยู่กับการอนุญาตเชิงบังคับ การอนุญาตนี้ใช้ได้กับการแพร่ภาพซ้ำทั้งโดยสัญญาณระยะไกลและระยะใกล้ ต่างกันที่สัญญาณระยะไกลซึ่งถูกแพร่ภาพซ้ำจะต้องเพิ่มค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ค่าใช้สิทธิสำหรับการแพร่ภาพซ้ำโดยระบบเคเบิลจะถูกกำหนดโดยคณะกรรมการกำหนดค่าใช้สิทธิและจ่ายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์¹⁷

การยื่นคำร้องขอใช้การอนุญาตเชิงบังคับ และค่านกลงอื่น ๆ จะต้องยื่นต่อ Copyright Office เพื่อปฏิบัติตามข้อกำหนดของการอนุญาต และเจ้าของลิขสิทธิ์งานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับที่เป็นผู้เพลงหรือระบบเคเบิลต้องยื่นคำร้องเพื่อขอรับค่าใช้สิทธิ (royalty

¹⁶Robert B. Chickering and Susan Hartman, How to Register a Copyright and Protect Your Creative Work (New York: Charles Scriber's Sons, 1987), p.191.

¹⁷Ibid., p.194-195.

claims) ทุกปีต่อคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ คาร์ร็อกนี้อาจกระทำโดยตัวเจ้าของลิขสิทธิ์ เองหรือกระทำในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์โดยสมาคมสิทธิในการนำออกแสดง (performing rights society) ซึ่งสมาคมจะท้าวข้อตกลงกับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อทำการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์แทน เจ้าของลิขสิทธิ์ การเรียกร้องค่าลิขสิทธิ์ในตู้เพลงต้องยื่นคำร้องในเดือนมกราคมของทุกปี และระบบเคเบิลต้องยื่นคำร้องในเดือนกรกฎาคมของทุกปี¹⁸

นอกจากนี้ การที่ผู้อื่นจะใช้การอนุญาตเชิงบังคับที่เป็นงานดนตรีกรรมอันมิใช่ นาฏกรรม (non-dramatic musical works) ผู้อื่นจะใช้งานดนตรีกรรมดังกล่าวได้ ต่อเมื่อ เจ้าของลิขสิทธิ์ได้บันทึกเสียงบทประพันธ์ดนตรีและจำหน่ายสำเนาบทประพันธ์ดนตรีนั้นต่อสาธารณะ แล้ว ผู้อื่นจึงจะสามารถทำการบันทึกเสียงได้เองในภายหลัง โดยบุคคลผู้ต้องการใช้งานนี้จะต้อง แจ้งต่อเจ้าของลิขสิทธิ์และจ่ายค่าลิขสิทธิ์ตามอัตราที่อาจมีการเจรจาตกลงกันก่อน และหากตกลง กันไม่ได้ จะต้องให้คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์เป็นผู้กำหนดค่าลิขสิทธิ์ มีข้อสังเกตว่างาน ดนตรีกรรมที่จะเป็นการอนุญาตเชิงบังคับได้ต่อเมื่อมีการจำหน่ายสำเนาการบันทึกเสียง (phonorecords) ต่อสาธารณะแล้ว หากไม่มีการจำหน่ายดังกล่าว สิ่งนั้นก็มิถือว่าเป็นการ อนุญาตเชิงบังคับ

สำหรับตู้เพลง เดิมได้รับยกเว้นไม่ต้องขออนุญาตเพื่อนำออกแสดงจาก เจ้าของลิขสิทธิ์ ต่อมาสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ ผู้ประพันธ์เพลงและผู้โฆษณาได้ร่วมกันเรียกร้อง ให้นำเจ้าของตู้เพลงจ่ายค่าลิขสิทธิ์ในการนำออกแสดงดังกล่าว ดังนั้นกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1976 จึงได้บัญญัติให้ตู้เพลงต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรม โดยต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ ในอัตรา 6 เหรียญต่อ 1 เครื่อง ตามที่คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์กำหนด ใน ค.ศ. 1984 ได้เพิ่มอัตราค่าลิขสิทธิ์เป็น 50 เหรียญต่อ 1 เครื่องและใน ค.ศ. 1987 ได้เพิ่มเป็น 63 เหรียญ ต่อ 1 เครื่อง คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์จะพิจารณาจากอัตราค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นตามตรรกะนี้ ราคาผู้บริโภค¹⁹ ดังนั้นเจ้าของบทประพันธ์ดนตรีที่มีขานาฏกรรมที่จะแสดงงานต่อสาธารณะโดย

¹⁸Ibid., p.112.

¹⁹ภทรดา พินิจคำ, "กฎหมายและการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการนำผลงานทาง ดนตรีกรรม", (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 90.

ตู้เพลง จะต้องให้การอนุญาตแก่เจ้าของตู้เพลง ผู้ที่เช่าตู้เพลงหรือบุคคลซึ่งเลือกบทประพันธ์ดนตรีไว้ว่านตู้เพลง ซึ่งเรียกว่า "เจ้าของกิจการตู้เพลง" (operator) ใซ้บทประพันธ์ดนตรีดังกล่าว โดยนำออกแสดงต่อสาธารณะและตามกฎหมาย เจ้าของสถานที่ตั้งตู้เพลง (proprietor of the establishment housing the jukebox) จะได้รับยกเว้นความรับผิด (มาตรา 116)²⁰

ดังนั้น หน้าที่ของคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์คือ ทาการบริหารระบบ การอนุญาตเชิงบังคับ พิจารณาตัดสินการจัดเก็บ กำหนดและจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ งานอนุญาตเชิงบังคับประเภทเคเบิลทีวี ตู้เพลง และดาวเทียมเท่านั้น ส่วนการอนุญาตเชิงบังคับ ประเภทการท้าว้าโดยบันทึกเสียงงานดนตรีกรรมและการแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยสถานีแพร่เสียงแพร่ภาพที่มีใช้เพื่อการค้า คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์จะเกี่ยวข้องเฉพาะในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์และผู้ใช้ไม่สามารถตกลงเรื่องค่าลิขสิทธิ์ได้หรือไม่มีการอนุญาตโดยสมัครใจ โดยอาจมีการร้องขอให้คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์พิจารณาตัดสินเกี่ยวกับเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์นี้ หากคำตัดสินดังกล่าวไม่เป็นที่พอใจแก่คู่กรณีฝ่ายใด คู่กรณีฝ่ายนั้นอาจร้องขอให้ศาลยื่นยันหรือเปลี่ยนแปลงคำตัดสินของคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์อีกครั้งหนึ่งได้²¹

ค. องค์การบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และการให้อนุญาตในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับล่าสุดของอเมริกา คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1976 เป็นกฎหมายที่ทันสมัยเพราะได้บัญญัติให้ความคุ้มครองแก่สิทธิใหม่ ๆ ที่ครอบคลุมการพัฒนาทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งที่มีอยู่ปัจจุบันและในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการบันทึกเสียง การสื่อสารทางภาพและเสียง เป็นต้น ส่วนใหญ่งานดนตรีกรรมสามารถนำไปใช้

²⁰Robert A.Gorman & Jane C. Ginsburg, Copyright for the Nineties: Cases and Materials, 3 rd ed. (Virginia: The Michie Company, 1989), p.38.

²¹J.Thomas Mc Carthy, Mc Carthy's Desk Encyclopedia of Intellectual Property, p.76.

ประโยชน์ได้หลายรูปแบบและก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงธุรกิจจำนวนมาก เช่น²²

- 1) การพิมพ์ เช่น พิมพ์หนังสือเพลง โน้ตเพลง
- 2) การผลิตสิ่งบันทึกเสียง (phonograph records) และแถบบันทึกเสียง (audio tape)
- 3) การบันทึกลงในแถบฟิล์มภาพยนตร์ (synchronize) หรือในแถบบันทึกภาพ (video tape)
- 4) การนำงานดนตรีกรรมออกแสดงในที่สาธารณะ ซึ่งมีทั้งการนำออกแสดงสดโดยนักแสดงนักดนตรีหรือนักร้องและนำออกแสดงโดยลักษณะเชิงกล (mechanical) ซึ่งหมายถึง การนำงานดนตรีกรรมบันทึกลงในวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ที่สามารถทำซ้ำในรูปแบบต่าง ๆ หรือเครื่องมือสื่อสารชนิดต่างๆ เช่น แถบบันทึกภาพ แผ่นเสียง เทป การถ่ายทอดงานดนตรีกรรมทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ หรือทางสายเคเบิล²³

สำหรับองค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าใช้สิทธิในการอนุญาตเชิงบังคับ ที่เป็นงานดนตรีกรรมซึ่งทำหน้าที่จัดเก็บค่าใช้สิทธิในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ คือ สมาคมสิทธิในการนำออกแสดง (performing rights society) ในอเมริกามีอยู่ 3 สมาคม ได้แก่ สมาคม ASCAP (American Society of Composers Authors and Publishers) สมาคม BMI (Broadcast Music Inc.) และสมาคม SESAC (Society of European Stage Authors and Composers) โดยสมาคมเหล่านี้จะทำความตกลงกับเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อจัดเก็บค่าใช้สิทธิแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยส่วนใหญ่เจ้าของงานลิขสิทธิ์ดนตรีจะเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม ASCAP และสมาคม BMI สมาคมจะทำการเจรจาอนุญาตในการนำออกแสดงต่อสาธารณชน จัดเก็บและจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ รวมทั้งว่ากล่าวตักเตือนผู้ทำการละเมิดต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์²⁴ ทั้งนี้เนื่องจากมีการนำงานดนตรีกรรมจำนวนมากไปใช้ในแต่ละวัน ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ที่เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละคนจะให้อนุญาตและควบคุมการนำงานดนตรีกรรม

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

²⁴ Robert B. Chickering and Susan Hartman, How to Register a Copyright and Protect Your Creative Work, p.112.

ออกแสดงได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งไม่สามารถดำเนินการติดตามฟ้องร้องการละเมิดลิขสิทธิ์ดังกล่าว ขณะเดียวกันผู้ใช้งานดนตรีกรรมเองก็ไม่อาจค้นหาตัวเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละคนและเจรจาอนุญาต การนำออกแสดงเป็นรายบุคคลได้ ซึ่งผู้ใช้งานดนตรีกรรมเหล่านี้ ได้แก่ โรงแรม สถานีวิทยุ- โทรทัศน์ ฯลฯ จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการค้นหาเพื่อขออนุญาตโดยตรงต่อเจ้าของลิขสิทธิ์ นอก เหนือจาก "ค่าใช้สิทธิ" ที่จะต้องจ่ายให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์อยู่แล้ว ดังนั้น จึงมีการจัดตั้งสมาคม บริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิในการใช้ผลงานทางดนตรีกรรมขึ้นเพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว โดย เจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละคนจะมอบหมายให้สมาคมมีสิทธิในการให้อนุญาตนางานดนตรีกรรมออกแสดง และจัดเก็บค่าใช้สิทธิจากการอนุญาตดังกล่าวไว้ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์

1. สมาคม ASCAP จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 1914 เป็นสมาคมบริหารจัดการ เก็บค่าใช้สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่เป็นผู้ประพันธ์เพลงและผู้โฆษณา มีการบริหารงานโดยสมาชิก ที่เป็นผู้ประพันธ์และผู้โฆษณา เป็นสมาคมที่มีสมาชิกมากที่สุด

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการของสมาคม ได้แก่

ก) เป็นผู้ให้อนุญาตในการนางานดนตรีกรรมของสมาชิกออกแสดง ในสาธารณะ ภายใต้ขอบเขตของสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ในการใช้สิทธิการนำออก แสดงตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ข) จัดเก็บค่าใช้สิทธิในการอนุญาตให้นำออกแสดงในนามของสมาชิก จากผู้ใช้งานดนตรีตามอัตราค่าใช้สิทธิและตามเงื่อนไขที่กำหนด

ค) จ่ายค่าใช้สิทธิที่จัดเก็บได้จากผู้ใช้งานดนตรีให้แก่สมาชิก ภายหลังจากที่หักค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแล้ว ซึ่งเป็นไปตามลักษณะของสมาคมที่ไม่ได้มุ่งหวังกำไร (non-profit)

นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ใช้งานดนตรีละเมิดลิขสิทธิ์โดยนางานดนตรีกรรม ออกแสดงโดยมิได้รับอนุญาตจากสมาคมหรือถูกเพิกถอนสิทธิในการนำออกแสดงแล้ว หรือหลีกเลี่ยง ไม่กระทำตามสัญญาการให้อนุญาต สมาคมสามารถดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมายเรื่องละเมิด ลิขสิทธิ์ในนามของสมาชิก

ในการทำสัญญาที่ผู้ประพันธ์เพลงและผู้โฆษณามอบสิทธิในการนำออก แสดงงานดนตรีกรรมให้แก่สมาคม ASCAP มีข้อบังคับดังนี้

1) สมาชิกยินยอมให้สมาคมใช้สิทธิไม่เด็ดขาด (non-exclusive rights) ในการนางานดนตรีกรรมออกแสดง ดังนั้นสมาชิกที่เป็นผู้สร้างสรรค์ จึงมีอิสระที่จะ

อนุญาตให้ผู้อื่น (นอกเหนือจากสมาคม) ใช้สิทธิในงานด้านดนตรีกรรมออกแสดงได้อีก

2) สมาชิกมอบอำนาจให้สมาคมดำเนินการฟ้องร้องผู้ละเมิดลิขสิทธิ์แทน เช่น แต่งตั้งทนายความของสมาคมเป็นผู้ฟ้องร้องแทน สมาคมจึงสามารถฟ้องศาลได้โดยตรงในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์

3) สมาชิกต้องยอมรับข้อผูกพันที่มีต่อสมาคม หมายถึง ยอมรับระบบการจ่ายค่าใช้สิทธิตามส่วนแบ่งที่แต่ละคนจะได้รับ

2. สมาคม BMI จัดตั้งเมื่อค.ศ. 1939 โดยกลุ่มสถานีวิทยุกระจายเสียง (broadcasting industry) ที่มีข้อขัดแย้งกับสมาคม ASCAP เนื่องจากสมาคม ASCAP พยายามจะขึ้นค่าใช้สิทธิจากการใช้งานดนตรีกรรมแก่สถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ และสถานีวิทยุในเครือข่าย ดังนั้นสถานีวิทยุเหล่านี้จึงรวมตัวกันต่อต้านไม่ใช้งานดนตรีกรรมของสมาคม ASCAP และจัดตั้งสมาคม BMI ขึ้น เพื่อบริหารจัดการจัดเก็บค่าใช้สิทธิในงานดนตรีกรรมที่แพร่เสียงทางสถานีวิทยุต่าง ๆ โดยสมาคมมีลักษณะการบริหาร การดำเนินงานและมาตรฐานการจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่สมาชิกในลักษณะที่ใกล้เคียงกับสมาคม ASCAP ทั้งสองสมาคมต่างก็ทำหน้าที่จัดเก็บค่าใช้สิทธิให้แก่สมาชิกของตนเอง

3. สมาคม SESAC เป็นสมาคมของเอกชน (private organization) ที่มีการบริหารจัดการจัดเก็บเล็กที่สุด งานดนตรีกรรมที่อยู่ในควบคุมมีจำนวนน้อย จึงไม่มีบทบาทการบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิมากนัก²⁵

ในการให้อนุญาตของสมาคม ASCAP และสมาคม BMI จะทำการอนุญาตแบบ "Blanket Licensing" อันหมายถึง การอนุญาตให้ใช้งานดนตรีกรรมชิ้นใดชิ้นหนึ่งของงานดนตรีกรรมทั้งหมดที่เป็นงานสะสม (repertoire) ของสมาคมหรือเป็นงานดนตรีกรรมของสมาชิกของสมาคมที่มีข้อตกลงร่วมกันในต่างประเทศ ดังนั้น เพื่อใช้งานดนตรีกรรมทั้งหมดที่อยู่ในงานสะสมของสมาคมออกแสดงในที่สาธารณะ จะมีการกำหนดอัตราค่าใช้สิทธิในอัตราเดียวกันโดยเป็นลักษณะเหมาจ่าย (ในลักษณะการใช้ประเภทเดียวกัน) ทำให้ผู้ขออนุญาตเสียเปรียบเพราะต้องชำระค่าใช้สิทธิเป็นรายปีล่วงหน้าซึ่งรวมทั้งต้องจ่ายค่าใช้สิทธิในงานดนตรีกรรมที่ตนไม่ประสงค์จะจ่าย และไม่สามารถเจรจาตกลงกับผู้สร้างสรรค์เป็นรายบุคคล แม้การอนุญาตแบบ

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 85-86.

"Blanket Licensing" จะมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเก็บค่าลิขสิทธิ์ก็ตาม แต่ทำให้สมาคมมีอำนาจในการต่อรองเพื่อเรียกร้องให้ผู้ขออนุญาตจ่ายค่าลิขสิทธิ์สูงเกินกว่าจำนวนที่แท้จริง เพราะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์การใช้งานดนตรีกรรมที่ตนไม่ประสงค์จะใช้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการคัดค้านการให้อนุญาตแบบนี้ โดยใช้กฎหมายป้องกันการผูกขาด เพื่อควบคุมการค้าในกิจการของสมาคม ASCAP และสมาคม BMI มิให้สามารถใช้อำนาจผูกขาดในทางที่มีขอบหากสมาคมดำเนินการผูกขาด สมาคมจะถูกดำเนินคดีฟ้องร้องตามกฎหมายป้องกันการผูกขาด²⁶ แต่การนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ควบคุมสมาคม มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถควบคุมสมาคมได้เท่าที่ควร และการฟ้องร้องในประเด็นการป้องกันการผูกขาดมักจะเสียค่าใช้จ่ายสูงและเสียเวลามาก ศาลไม่สามารถกำหนดข้อแก้ไขที่เหมาะสมที่สุดเพื่อควบคุมการใช้อำนาจในทางที่มีขอบของสมาคมได้²⁷

2. ประเทศอังกฤษ

ก. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตเชิงบังคับและคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์

(Copyright Tribunal)

ก่อนมีกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ก่อตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ (Performing Right Tribunal)* นั้น เจ้าของลิขสิทธิ์ในอังกฤษพอใจกับสิทธิอันไม่จำกัดแน่นอนในการให้อนุญาตหรือโอนคืนการอนุญาตใช้งานลิขสิทธิ์แก่บุคคลใด ๆ ที่ต้องการใช้งานภายใต้การควบคุมของเจ้าของลิขสิทธิ์ แม้เจ้าของลิขสิทธิ์จะอนุญาตให้ใช้งานแต่ก็อาจเป็นการอนุญาตโดยมีเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ที่เขาคิดว่าเหมาะสม การควบคุมอย่างเข้มงวดของเจ้าของลิขสิทธิ์ดังกล่าวนี้ มิได้อยู่ในประเภทของข้อยกเว้นที่เป็น "การใช้โดยชอบธรรม" (fair dealing) ต่อมากฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 ได้ก่อตั้งคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ (Performing Right Tribunal) ให้มีอำนาจควบคุมดูแลสิทธิอันไม่จำกัดของเจ้าของลิขสิทธิ์

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-54.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60.

* ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 (The Copyright, Designs and Patent Acts 1988) ได้ใช้ชื่อใหม่ว่า Copyright Tribunal

ในการให้อนุญาตหรือถอนคืนการอนุญาตดังกล่าว

สำหรับการบริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (The collective administration of rights of copyright) ในงานลิขสิทธิ์ ได้มีการก่อตั้งมานานแล้วในประเทศฝรั่งเศสและประเทศอื่น ๆ ในยุโรป ประเทศแรกคืออังกฤษ ใน ค.ศ.1914 เมื่อ "สมาคมสิทธิในการนำออกแสดง" (Performing Right Society) ได้รวมตัวกันเพื่อบริหาร "สิทธิในการนำออกแสดงในที่สาธารณะ" (public performance) ในงานลิขสิทธิ์ดนตรี การเริ่มงานของสมาคมไม่เพียงแต่ถูกคัดค้านจากผู้ใช้งานดนตรีกรรมเท่านั้น ยังถูกคัดค้านจากอุตสาหกรรมดนตรี (music industry) ด้วย โดยในตอนแรก ผู้โฆษณางานดนตรีกรรมจำนวนมาก ไม่เต็มใจสนับสนุนสมาคมและไม่มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำรงอยู่ของสมาคม ต่อมาใน ค.ศ.1920 สมาคมได้รับชัยชนะโดยการสนับสนุนจากผู้โฆษณางานดนตรีกรรมส่วนใหญ่ และความพยายามของสมาคมในนามของผู้แต่งเพลง ผู้ประพันธ์คำร้อง (lyric writers) และผู้โฆษณางานดนตรีกรรม ได้เริ่มแสดงผลงานออกมา อย่างไรก็ตาม ยังมีการคัดค้านจากผู้ใช้งานดนตรีกรรมอยู่ ต่อมาใน ค.ศ.1929 มีร่างกฎหมายชื่อ "private Members Bill" ได้รับการสนับสนุนโดยผู้ใช้งานดนตรีกรรมและต่อมาได้ตั้งชื่อว่า "The Musical Copyright Bill" ได้ถูกนำมาเสนอต่อสภาสามัญ (House of Commons) ลักษณะสำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้คือ กำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์สูงสุด 2 เพนนี ต่อ 1 สำเนางานดนตรีกรรม (Maximum fee of 2 pence per music copy) และจะมีสิทธินำออกแสดงซึ่งบทประพันธ์ดนตรีใด ๆ ในที่สาธารณะตลอดไป โดยไม่คำนึงถึงจำนวน ลักษณะ ขนาดของงานดนตรีกรรม ชนิดหรือสถานที่ที่จะมีการนำออกแสดงในที่สาธารณะ ร่างกฎหมายนี้ได้อ้างถึงรายงานของคณะกรรมการ (Select Committee) ซึ่งกล่าวว่า "สมาคมไม่ควรจะดำเนินการต่อไปและแม้สมาคมจะเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกและเกือบจะเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดแก่ผู้แต่งเพลง ผู้โฆษณางานดนตรีกรรมและผู้ใช้งานดนตรีกรรม ซึ่งรู้สึกขัดใจอย่างมาก ถ้าต้องจัดการตามลัทธิในงานดนตรีกรรมแต่ละชิ้นที่นำออกแสดง" เช่น ทำให้ผู้แต่งเพลงสามารถจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการนำออกแสดงไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ถ้าสมาคมสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมหมายความว่าได้รับเอกสิทธิ์ในการผูกขาดเหนือผู้แต่งเพลงโดยกฎหมายลิขสิทธิ์และการผูกขาดเช่นนี้อาจมีการใช้อำนาจในทางที่มิชอบ (abuse of power) โดยการปฏิเสธที่จะอนุญาตแม้ผู้ขอใช้งานจะมีเงื่อนไขที่สมเหตุสมผล (reasonable terms) ถ้าหากสมาคมมีอคติต่อการค้าหรืออุตสาหกรรมของบุคคลผู้ดำเนินการธุรกิจในประเทศ สิ่งนี้จึงเป็นบัญญัติที่ต่อผลประโยชน์ของสาธารณชน จึงสมควรเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นได้รับการปลดเปลื้องจาก

การใช้อำนาจในทางที่มีขอบดังกล่าว โดยสามารถทำการร้องเรียนเพื่อให้มีการตัดสินชี้ขาดต่อ คณะกรรมการอื่น ๆ บ้าง (some other tribunal) สิ่งนี้ควรรู้ในกรณีที่เป็นเจ้าของ หรือการควบคุมของเจ้าของลิขสิทธิ์ได้รอนไปยังสมาคมแล้ว"²⁸

ในกรณีที่สมาคมได้รับโอนสิทธิจากสมาชิกหรือดำเนินการในฐานะเป็นตัวแทน ของสมาชิกเพื่อบังคับลิขสิทธิ์ สมาคมอาจออกคำสั่งอนุญาตแก่บุคคลผู้เป็นเจ้าของสถานที่ที่มีการ แสดงบันเทิงในสาธารณะ อาจแต่งตั้งผู้ตรวจการ (inspectors) ควบคุมดูแลการแสดงงานที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากสมาคม วิธีสุดท้ายที่สมาคมจะใช้เพื่อบังคับลิขสิทธิ์ของสมาชิกคือ ดำเนินคดี ตามกฎหมาย

สำหรับผู้แต่งเพลงและเจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมเห็นว่า ระบบนี้มี ประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้แต่งเพลงหรือเจ้าของลิขสิทธิ์คนตรีรายบุคคล (individual) ไม่ สามารถจัดการกับการที่มีบุคคลหรือองค์กรจำนวนมากใช้ประโยชน์จากงานลิขสิทธิ์ การขออนุญาต ใช้งานสามารถขออนุญาตจากสมาคมเดียวโดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์รายบุคคล เพราะอาจล่าช้าไม่สะดวก และอาจต้องเสี่ยงต่อการแสดงงานดนตรีกรรมโดยปราศจากการ อนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มอุปสรรคและค่าใช้จ่ายของการแสดงดนตรีกรรม แต่มีข้อเสียที่สมาคมอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดโดยการใช้สิทธิผูกขาด²⁹

ต่อมาใน ค.ศ. 1948 มีการดำเนินการอย่างจริงจังขึ้น เมื่อมีการแก้ไข อนุสัญญาเบอร์น (Convention of Berne Union) ณ กรุงบรัสเซลส์ ผู้แทนของอังกฤษ ประกาศว่า "ยอมรับบทบัญญัติของมาตรา 11 ของอนุสัญญาที่ว่า รัฐบาลยังคงมีอิสระที่จะออก กฎหมายที่พิจารณาว่าจำเป็นเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน เพื่อจัดการกับการใช้อำนาจ ในทางที่ผิดของสิทธิผูกขาดเหนือเจ้าของลิขสิทธิ์" ประกาศดังกล่าวเป็นผลเมื่อมีกฎหมายลิขสิทธิ์

²⁸Denis De Freitas, "The performing right tribunal in the United Kingdom", Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 34 (January 1987): 166-167.

²⁹E.P. Skone James, Copinger and Skone James on Copyright Including International Copyright, 12th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1980), p.545.

ค.ศ.1956 ออกาชั่งบังคับ เมื่อร่างกฎหมายนี้ถูกเสนอต่อรัฐสภา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (President of the Board of Trade) อธิบายหน้าที่ของ Tribunal ว่า "Performing Right tribunal เป็นสิ่งที่คุ้มครองสาธารณชนเพื่อต่อต้านการใช้อำนาจทางที่มีขอบของสิทธิในการนำออกแสดง³⁰ ส่วนใหญ่เจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมส่วนใหญ่ จะมอบสิทธิในการนำงานดนตรีกรรมออกแสดงให้แก่ "สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์" (collecting societies) ในอังกฤษคือสมาคม PRS (Performing Right Society) และเจ้าของลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียงจะมอบสิทธิในการนำงานบันทึกเสียงออกแสดงให้แก่สมาคมPPL (Phonographic Performance Ltd.)³¹

ใน ค.ศ.1988 อังกฤษได้ออกกฎหมายฉบับใหม่ที่ชั่งบังคับอยู่ในปัจจุบันคือกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1988 ชั่งบังคับแทนกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 เพื่อให้ทันต่อการนำใช้วิธีการทางเทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ จากผลงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ที่ เขาจะได้รับความคุ้มครอง ทั้งทางด้านลิขสิทธิ์และการชดเชยทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เพิ่มความรวดเร็วของการทำกิจการบริหารจัดการจัดเก็บจึงต้องขยายตัวตามไปด้วยเพื่อครอบคลุมสิทธิในการทำดังกล่าว และคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนให้กว้างขวางขึ้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการ Whitford committee จึงมีการเปลี่ยนชื่อจาก Performing Right Tribunal เป็น Copyright Tribunal ตามกฎหมายใหม่³²

ข. การอนุญาตเชิงบังคับและแผนงานอนุญาต

1. การอนุญาตเชิงบังคับ เป็นเรื่องที่รัฐอนุญาตให้ใช้งานลิขสิทธิ์โดยมีเงื่อนไขพิเศษ ในขั้นแรกของการบันทึกเสียง (sound recording) นั้น เดิมเป็นที่เกรงกลัว

³⁰Denis De Freitas, "The performing right tribunal in the United Kingdom", Journal of the Copyright Society of the U.S.A.34: 167-168.

³¹Stephen M.Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p.450.

³²W.R.Cornish, Intellectual Property: Patents, Copyright, Trademarks and Allied Rights, (London: Sweet & Maxwell, 1989), p.328.

กันว่า "สิทธิการบันทึกเสียงงานอุปกรณ์เชิงกล" (mechanical right) เพื่อบันทึกงานลิขสิทธิ์ดนตรีอาจมีการใช้มากเกินไปจนสมควร กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1911 ได้ให้สิทธิตามกฎหมายแก่ผู้อื่นที่จะทำการบันทึกเสียงได้เองโดยไม่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ที่กำหนด การให้สิทธินี้ดำเนินต่อมาในกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวจะต้องเป็น "ค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรม" (equitable remuneration) อังกฤษจึงมีงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับเพื่อการบันทึกเสียงอย่างเดียว (Compulsory Licence to record) อันเป็นข้อยกเว้นพิเศษให้แก่ผู้ผลิต (manufacturer) ในการทำการบันทึกเสียงงานดนตรีกรรมซึ่งได้เคยบันทึกมาแล้วครั้งหนึ่งด้วยการอนุญาตของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ผลิตจะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 8 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 ยังระบุต่อไปว่า จะต้องเป็นการบันทึกเสียงเพื่อขายปลีกเท่านั้น (for retail sale only) และเคยมีการบันทึกเสียงมาก่อนหน้านี้แล้ว (previously recorded)

สรุปได้ว่า อังกฤษมีงานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับอยู่ประเภทเดียว คือการซ้ำโดยอุปกรณ์เชิงกล ซึ่งบทประพันธ์ดนตรีที่เคยมีการบันทึกมาแล้ว³³ (The mechanical reproduction of previously recorded musical composition) การอนุญาตเชิงบังคับดังกล่าวมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้คือ

ก. เพื่อขายปลีกเท่านั้น ตามมาตรา 8 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1956 บัญญัติคำว่า "การบันทึกเสียง" หมายความรวมถึง การบันทึกลงแผ่นเสียง (gramophone records) และอุปกรณ์ทุกชนิดที่สามารถซ้ำซึ่งเสียงได้ เช่น งานดนตรีที่รวมอยู่ในการบันทึกเสียงในฟิล์มของฟิล์มภาพยนตร์ การบันทึกเทป เป็นต้น

ข. ต้องเคยถูกบันทึกมาก่อนหน้านี้แล้ว โดยภายหลังได้บันทึกเสียงในลักษณะเป็นการดัดแปลงที่คล้ายคลึงกับงานที่เคยทำก่อนหน้านี้ เช่น ในเรื่องรูปแบบ (ซึ่งไม่รวมจำนวนที่อาจแตกต่างกัน) นอกจากนี้มาตรา 8 ยังกำหนดว่า การบันทึกเสียงรวมทั้งการแสดงงานดนตรีกรรม (performance of a musical work) และการดัดแปลงงานดนตรีกรรม

³³Edward W.Ploman and L.Clark Hamilton, Copyright Intellectual Property in the Information Age, p.94. และโปรดดูกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ ค.ศ.1956 มาตรา 8

(adaptation of a musical work)³⁴ ในการใช้งานดังกล่าว ผู้ผลิตต้องแจ้งให้เจ้าของลิขสิทธิ์ทราบเจตนาที่จะทำการบันทึกเสียงเพื่อขายปลีกโดยต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์³⁵ ซึ่งมาตรฐานค่าลิขสิทธิ์ มีจำนวนเท่ากับ 6 1/4% ของราคาขายปลีกตามปกติ³⁶

การจ่ายค่าลิขสิทธิ์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ เจ้าของลิขสิทธิ์ส่วนใหญ่จะมอบอำนาจให้สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ตามประเภทของการใช้งานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับ เช่น ในการนำออกแสดงในที่สาธารณะก็จะมอบสิทธิให้แก่สมาคม PRS หรือในการนำออกแสดงซึ่งสิ่งบันทึกเสียงก็จะมอบสิทธิให้แก่สมาคม PPL ให้ดำเนินการให้อนุญาตใช้งานแก่ผู้ใช้และจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้งานของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะเข้าเป็นสมาชิกของสมาคม นอกจากนี้เจ้าของลิขสิทธิ์อาจมอบอำนาจให้สมาคมเป็นตัวแทนในการให้อนุญาตให้ผู้ใช้ใช้งานอื่นๆ ของตนอีกด้วย ตาม "แผนงานอนุญาต" (licence scheme) ของสมาคมได้แก่งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม เป็นต้น โดยแผนงานอนุญาตจะรวมการบันทึกเสียงงานดนตรีกรรม อันเป็นการอนุญาตเชิงบังคับไว้ด้วย การที่สมาคมมีอำนาจในการให้อนุญาตและจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าว สมาคมอาจใช้อำนาจในทางที่มีขอบได้ เช่น ปฏิเสธการให้อนุญาตโดยปราศจากเหตุผล ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้าควบคุมการดำเนินการของสมาคมโดยจัดตั้ง Performing Right Tribunal ดูแลการดำเนินการของสมาคม

เมื่ออังกฤษได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับล่าสุดที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1988 ได้กล่าวถึงการอนุญาตเชิงบังคับของการบันทึกเสียงในมาตรา 8 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 โดยกฎหมายใหม่มิได้รักษาการอนุญาตตามมาตรา 8 ดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁴E.P.Skone James, Copinger and Skone James on Copyright Including International Copyright, p.375-376.

³⁵Ibid., p.378-379.

³⁶โปรดดูรายละเอียดการคำนวณค่าลิขสิทธิ์ในกฎข้อบังคับระบบค่าลิขสิทธิ์ของการบันทึกเสียง ค.ศ.1957 [Copyright Royalty System (Records) Regulation of 1957]

ที่อัตราค่าลิขสิทธิ์ 6 1/4% ของราคาขายปลีกตามปกติ³⁷

2. แผนงานอนุญาต (licence scheme) หมายถึงแผนงานที่จัดขึ้นโดยสมาคมอนุญาต (licensing body) จำนวนหนึ่งหรือหลายสมาคม ซึ่งจะจัดประเภทของกรณีต่าง ๆ ที่สมาคมได้เตรียมที่จะให้อนุญาตและเก็บค่าลิขสิทธิ์ การตั้งข้อกำหนดและเงื่อนไขจะขึ้นอยู่กับการให้อนุญาตสำหรับงานประเภทนั้น ๆ ผู้บริหารงานตามแผนงานอนุญาตคือสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ หน้าที่เป็นสมาคมอนุญาตตามแผนงานอนุญาตด้วย

"สมาคมอนุญาต" (licence body) หมายถึง สมาคมหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อทำการเจรจาอนุญาตรวมทั้งกระทำการในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์หรือในฐานะตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ สำหรับการอนุญาตที่ครอบคลุมงานที่มีผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คน

ในเรื่องสิทธิในการนำออกแสดง (performing right) เป็นแนวทางปฏิบัติมานานแล้วที่เจ้าของลิขสิทธิ์จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (collecting society) เพื่อให้งานลิขสิทธิ์ของเขามีการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อย่างสะดวกสบายและมีประสิทธิภาพ เช่น เข้าเป็นสมาชิกของสมาคม PRS และสมาคม PPL นอกจากนี้ยังมี Copyright Licensing Agency หน้าที่ภายในขอบเขตของการทำสำเนาจำนวนมากด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โดยเครื่องถ่ายเอกสาร (reprographic copying) ในส่วนของการศึกษา

การดำเนินการระหว่างสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และสมาชิกที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นั้นกระทำโดย สมาชิกจะโอนสิทธิ (assigning copyrights) ให้แก่สมาคมหรืออาจเป็นเพียงมอบอำนาจอนุญาตให้ผู้อื่นใช้งานลิขสิทธิ์ในฐานะตัวแทน โดยเป็นการกระทำในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ คือ ก่อตั้งและดำเนินการตามแผนงานอนุญาต เพื่อให้ผู้อื่นสามารถใช้งานลิขสิทธิ์โดยไม่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ให้แก่สมาคม การอนุญาตครอบคลุมงานทุกประเภทที่อยู่ในอำนาจของสมาคม

เมื่อสมาคมได้จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ใช้แล้ว สมาคมก็จะจ่ายค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวให้แก่สมาชิกคือเจ้าของลิขสิทธิ์ นอกจากนี้ สมาคมยังมีอำนาจว่ากล่าวตักเตือนและควบคุมบังคับผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ได้ ผลดีของการที่เจ้าของลิขสิทธิ์เข้าเป็นสมาชิกของสมาคม คือ ประหยัด

³⁷Peter Stone, Copyright Law in the United Kingdom and the European Community (London: The Athlone Press, 1990), p.66.

ค่าลิขสิทธิ์และการที่สมาคมมีแผนงานอนุญาต ทำให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์อันแท้จริงที่ควรจะได้รับจากสิทธิของเขา สำหรับผู้ซื้อ จะได้รับผลดีคือ สามารถหาแหล่งที่มาของงานลิขสิทธิ์ที่ตนต้องการจะใช้ โดยจ่ายค่าลิขสิทธิ์เพื่อการอนุญาตในคราวเดียวให้แก่สมาคม ก็จะ สามารถครอบคลุมงานได้เป็นจำนวนมาก

เนื่องจากเป็นที่เกรงกลัวกันมานานแล้วว่า สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์อาจใช้อำนาจในทางที่มีขอบเพราะอยู่ในฐานะผูกขาด (monopoly position) ดังนั้นส่วนที่ 4 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 จึงได้ก่อตั้ง Performing Right tribunal ให้มีอำนาจพิจารณาบทวนและเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขของแผนงานอนุญาตในเรื่องสิทธิในการนำออกแสดงและสิทธิอื่น ๆ ที่คล้ายกัน ซึ่งมีสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เป็นผู้ดำเนินการ ระเบียบการเมืองในปัจจุบันได้สนับสนุนการก่อตั้งและดำเนินการของสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ในการบริหารสิทธิของสาขาทางวัตถุ (physical copying) เช่นเดียวกับสิทธิในการนำออกแสดง ต่อมากฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1988 บทที่ 8 (มาตรา 145-152) ของส่วนที่ 1 ได้บัญญัติให้มีการรวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งและตั้งชื่อใหม่ว่า Copyright Tribunal และบทที่ 7 (มาตรา 116-144) ได้ขยายและกำหนดเขตอำนาจเหนือแผนงานอนุญาตและการอนุญาตอื่น ๆ (other licences) การขยายอำนาจหน้าที่ของ Tribunal ได้ครอบคลุม "การอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ" (statutory licence) เพื่อออกคำสั่งแก่ "งานดนตรีกรรมที่ถูกรับบันทึกเสียง" (recorded music) ซึ่งเดิมเคยมีการอนุญาตตามมาตรา 8 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956³⁸

สำหรับแผนงานอนุญาตที่ดำเนินการโดยสมาคมอนุญาต (licence body) [หรือที่เรียกว่า สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (collecting society)] และเป็นแผนงานที่ Copyright Tribunal เกี่ยวข้อง โดยมีอำนาจทำคำสั่งยืนยันหรือเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แผนงานอนุญาตซึ่ง³⁹

ก) เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม หรือฟิล์ม รวมทั้งเสียงในฟิล์ม (sound-tracks)

³⁸Ibid., p.104-105.

³⁹โปรดดูกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ ค.ศ.1988 มาตรา 117-123

- ข) งานนั้นมีผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คน* และ
- ค) เป็นการอนุญาตเพื่อการทําซ้ำ การนําออกแสดง การเล่น หรือนําออกแสดงในที่สาธารณะ การแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือบริการแพร่ภาพทางเคเบิล

นอกจากนี้ Copyright Tribunal ยังเกี่ยวข้องกับแผนงานอนุญาตทุกอย่าง ไม่ว่าดำเนินการโดยสมาคมอนุญาตหรือไม่และไม่ว่างานนั้นจะมีผู้ประพันธ์หลายคนเกี่ยวข้องกับหรือไม่ ได้แก่

ก) งานลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียง ยกเว้นเสียงในฟิล์ม (other than film sound-tracks) รายการแพร่เสียงแพร่ภาพทางเคเบิล หรือการจัดทําสิ่งพิมพ์ (typographical arrangements of published editions) (งานเหล่านี้เป็นลิขสิทธิ์ข้างเคียง)

ข) สิทธิการเช่า (rental right) ในสิ่งบันทึกเสียง ฟิล์มหรือรายการคอมพิวเตอร์

มีข้อสังเกตได้ว่า สิทธิข้างเคียงและสิทธิการเช่า ไม่จำเป็นต้องอยู่ในแผนงานอนุญาตของสมาคมอนุญาต แต่ Copyright Tribunal ก็มีอำนาจเกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้ "การอนุญาต" (licence) มีทั้งที่เป็นการอนุญาตโดยสมาคมและที่มิได้ดำเนินการโดยสมาคม สำหรับ "การอนุญาต" ที่ดำเนินการโดยสมาคมอนุญาตเรียกว่า "การอนุญาตอื่น" (other licences) ได้แก่⁴⁰

ก) เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม หรือฟิล์ม รวมทั้งเสียงในฟิล์ม (and their sound-tracks) ไม่ว่าจะได้รับอนุญาตให้ทํา

* การอนุญาตงานที่มีผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คน หมายถึง การอนุญาตแต่ละครั้งในงานสร้างสรรค์จะต้องมีผู้สร้างสรรค์หลายคน เช่น การอนุญาตแบบ "Blanket Licensing" ดังนั้น หากเป็นการอนุญาตสิทธิในการนําออกแสดงเป็นรายบุคคล จึงไม่อยู่ในอำนาจของ Copyright Tribunal

⁴⁰ Ibid., p.108. และโปรดดูกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ ค.ศ.1988 มาตรา

"สำเนาทางวัตถุ" (physical copying) หรือการแสดง (รวมทั้งการแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือการถ่ายทอดทางเคเบิล) โดยกำหนดว่าครอบคลุมงานที่มีผู้สร้างสรรค์มากกว่า 1 คน

ข) เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียง ยกเว้นเสียงในฟิล์ม (other than a sound-track accompanying a film) รายการแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือรายการ เคเบิลหรือการจัดทำสิ่งพิมพ์ (typographic arrangement of a published editions) หรือ

ค) เกี่ยวกับลิขสิทธิ์การเช่าในสิ่งบันทึกเสียง ฟิล์ม หรือรายการคอมพิวเตอร์

ค. องค์การบริหารจัดการเก็บค่าใช้สิทธิและการให้อนุญาตในนามของเจ้าของ

ลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1988 มาตรา 3(1) บัญญัติความหมายของ "งานดนตรีกรรม" หมายถึง "งานที่ประกอบด้วยดนตรี ยกเว้นคำพูดใด ๆ หรือการกระทำที่มีเจตนาเพื่อการร้อง การพูดหรือที่ถูกแสดงไปพร้อมกับดนตรี" กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 และ ค.ศ. 1988 ยังคงกำหนดให้คำร้อง (lyric) และทำนอง (melody) เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ที่แยกต่างหากจากกัน ดังนั้นผู้ประพันธ์คำร้องจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานวรรณกรรมและผู้ประพันธ์ทำนองจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม

สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์แบ่งตามลักษณะการนำงานไปใช้ เป็น 2 ประเภทคือ

1) สิทธิทางวัตถุ (physical rights) คือสิทธิที่เกี่ยวกับการกระทำต่อวัตถุแห่งลิขสิทธิ์ เช่น การทำสำเนา งาน การโฆษณา การโฆษณางานดัดแปลง

2) สิทธิในการนำออกแสดง (performing right) เป็นสิทธิที่ไม่อาจจับต้องได้ ได้แก่

ก. สิทธิในการนำออกแสดงในที่สาธารณะ (right to perform in public)

ข. สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ (right to broadcast)

ค. สิทธิในการถ่ายทอดเสียงและภาพไปยังผู้รับฟังรับชม (right to transmit to subscriber of a diffusion service)

สิทธิในการนำออกแสดงในที่สาธารณะ ได้แก่ การแสดงสด เป็นการแสดงให้ปรากฏต่อหน้าผู้รับฟังรับชมในเวลาเดียวกัน และการแสดงโดย "เชิงกล" (mechanical) เป็นการนำงานดนตรีกรรมบันทึกลงในสิ่งบันทึกเสียง (sound recording) ที่สามารถนำมาทำซ้ำได้ งานดนตรีกรรมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่งและงานบันทึกเสียงเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์อีกประเภทหนึ่ง ดังนั้นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานทั้งสอง จึงมีลิขสิทธิ์แยกต่างหากจากกัน เช่น การรอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมไม่ได้หมายความว่า รอนสิทธิในการนำออกแสดงไปด้วย ส่วนใหญ่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมจะมอบสิทธิในการนำออกแสดงให้แก่สมาคม PRS เป็นผู้อนุญาตแก่ผู้ใช้และเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานบันทึกเสียงจะมอบสิทธิในการนำออกแสดงสิ่งบันทึกเสียงให้แก่สมาคม PPL ดังนั้น หากมีการนำสิ่งบันทึกเสียง (sound recording) ออกแสดงจะต้องได้รับอนุญาตทั้งจากเจ้าของลิขสิทธิ์บทเพลง (งานดนตรีกรรม) และเจ้าของลิขสิทธิ์สิ่งบันทึกเสียงด้วย

สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ หมายถึง การสื่อสารเสียงและภาพโดยแถบคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (wireless telegraphy) หรือวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งคือ 1) สมาชิกทั่วไปสามารถได้รับการสื่อสารอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในต่างสถานที่ไม่ว่าจะเป็นการรับในเวลาเดียวกันหรือต่างเวลากัน 2) สื่อสารเพื่อนำเสนอไปยังสมาชิกโดยทั่วไป เช่น การแพร่เสียงแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ สถานีโทรทัศน์เพื่อการพาณิชย์ เป็นต้น การแพร่เสียงแพร่ภาพงานดนตรีกรรมนั้น ผู้แพร่เสียงแพร่ภาพหรือสถานีแพร่เสียงแพร่ภาพต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรม โดยเจ้าของลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมจะมอบสิทธิในการให้อนุญาตแก่สมาคม PRS ดำเนินการให้อนุญาตแก่สถานีแพร่เสียงแพร่ภาพแทนเจ้าของลิขสิทธิ์ ส่วนเจ้าของลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียงจะมอบสิทธิดังกล่าวให้แก่สมาคม PPL⁴¹

ดังนั้น องค์การบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิและการให้อนุญาตในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ในอังกฤษจึงมี 2 สมาคมได้แก่

1. สมาคม PRS (Performing Right Society) คือ สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ และให้อนุญาตในการใช้ผลงานทางดนตรีกรรม โดยเป็นสมาคมของผู้ประพันธ์เพลงและผู้โฆษณาดนตรี มีลักษณะการดำเนินการโดยมิได้มุ่งหวังกำไร

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

2. สมาคม PPL (Phonographic Performance Ltd.) คือ สมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และให้อนุญาตในการใช้สิ่งบันทึกเสียง เช่น การบันทึกเสียงของงานวรรณกรรม นาฏกรรม งานดนตรีกรรมที่บันทึกลงบนแถบเสียงในฟิล์ม (sound tracks) แผ่นแม่เหล็ก (magnetic cand) สายโทรเลข (wires) เทป (tapes) แผ่นดิสก์ (disc) เป็นต้น

การให้อนุญาตของสมาคมทั้งสอง ซึ่งอาจเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า "สมาคมอนุญาต" (licensing body) นั้น จะกระทำภายหลังที่ได้รับมอบหมายสิทธิในการให้อนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว โดยจะรวมอยู่ใน "แผนงานอนุญาต" (licensing scheme) ของสมาคม จะเห็นได้ว่าสมาคมมีอำนาจมากในการให้อนุญาตผู้อื่นใช้งานลิขสิทธิ์โดยอยู่ในฐานะผูกขาด และบางครั้งอาจใช้อำนาจในทางที่มิชอบ เช่น ปฏิเสธที่จะอนุญาต แม้ผู้ขอใช้งานจะมีเงื่อนไขที่สมเหตุสมผล ถ้าหากสมาคมมีอคติต่อการค้าหรืออุตสาหกรรมของผู้ขอใช้งานซึ่งดำเนินธุรกิจในอังกฤษ การผูกขาดเช่นนี้นับว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อผลประโยชน์ของสาธารณชน ดังนั้น จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ขออนุญาตใช้งาน ได้รับการปลดเปลื้องจากการใช้อำนาจในทางที่มิชอบนี้ได้ โดยสามารถร้องเรียนให้คณะกรรมการอื่นได้ตัดสินชี้ขาดบ้าง ซึ่งควรจะเป็นเฉพาะในกรณีที่ความเป็นเจ้าของ หรือการควบคุมงานลิขสิทธิ์ได้โอนไปยังสมาคมแล้ว จากสาเหตุดังกล่าวกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1956 จึงได้ก่อตั้ง Performing Right Tribunal ขึ้น เพื่อคุ้มครองสาธารณชนจากการใช้อำนาจอันไม่ชอบธรรมในเรื่องสิทธิในการนำออกแสดง⁴²

กล่าวได้ว่า อังกฤษมีการอนุญาตเชิงบังคับอย่างเดียวคือ การทำซ้ำในบพระพันธ์ดนตรีหรือการบันทึกเสียงงานดนตรีกรรม (The mechanical reproduction of previously recorded musical composition หรือ records of musical works) หากผู้ใดต้องการใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าว ผู้ใช้จะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์มักจะเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (collecting society) โดยมอบอำนาจให้สมาคมทำการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวแทนตน นอกจากนี้ หากเจ้าของลิขสิทธิ์

⁴²Denis De Freitas, "The performing right tribunal in the United Kingdom", Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 34:167-168.

เรือนสิทธิในการให้อนุญาตแก่สมาคม สมาคมยังสามารถควบคุมการให้อนุญาตผู้อื่นใช้งานลิขสิทธิ์ดังกล่าวด้วย สมาคมจึงมีฐานะเป็น "สมาคมอนุญาต" (licensing body) ด้วย คือทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการให้อนุญาตแก่ผู้อื่นที่ประสงค์จะใช้งานที่อยู่ในประเภทที่อยู่ในกรณี (class of case) ของแผนงานอนุญาต (licensing scheme) ที่สมาคมเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยจะรวมการอนุญาตเชิงบังคับคือ การบันทึกเสียงในงานดนตรีกรรมไว้ในแผนงานอนุญาตที่มีงานวรรณกรรม นาฏกรรม การแพร่เสียงแพร่ภาพทางโทรทัศน์ ฯลฯ ไว้ในแผนงานอนุญาตของสมาคมด้วย

3. ประเทศออสเตรเลีย

ก. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตเชิงบังคับและคณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์ (Copyright Tribunal)

กฎหมายลิขสิทธิ์ของออสเตรเลียได้ดำเนินรอยตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษในฐานะที่เป็นประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1905 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1907 ซึ่งเป็นรูปแบบแรกของกฎหมายลิขสิทธิ์ ต่อมาใน ค.ศ. 1958 Attorney-General ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ Spicer ทำการตรวจสอบกฎหมายลิขสิทธิ์และแก้ไขเพิ่มเติมโดยใช้แบบอย่างของอังกฤษ ต่อมาได้เป็นรากฐานในการสร้างกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะมีความคล้ายคลึงกันมากกับกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1956 ของอังกฤษ แต่มีความแตกต่างหลายประการซึ่งก่อให้เกิดความสับสนและมีหลายคดีเกิดขึ้นมาก⁴³ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 มีการแก้ไขหลายครั้ง เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1980 ซึ่งนำ "แผนงานอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ" (statutory licence scheme) สำหรับสำเนาจำนวนมาก (multiple copying) เพื่อสถานศึกษา⁴⁴ ครั้งล่าสุดคือการแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 1986 อย่างไรก็ตาม กฎหมายลิขสิทธิ์ ฉบับ ค.ศ. 1968 ยังเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

⁴³Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p. 620.

⁴⁴Ibid., p. 621.

ผลสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเทคโนโลยีโดยทางสื่อและอุตสาหกรรม บันเทิงคือ การจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ (author) สำหรับการอนุญาตโดยไม่สมัครใจ (non-voluntary licences) ได้แก่ การอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ (statutory licence) และการอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory licence)* และการบริหารจัดการเก็บโดยสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในปัจจุบันเป็นลักษณะสำคัญของระบบลิขสิทธิ์แห่งออสเตรเลีย การอนุญาตเชิงบังคับที่เพิ่มจำนวนขึ้น ถูกพิจารณาเสมือนเป็นการแก้ปัญหาคือเป็นการประนีประนอม (compromise solution) ต่ออุปสรรคในทางปฏิบัติของการบังคับลิขสิทธิ์ ผลดีของการอนุญาตเชิงบังคับซึ่งเป็นการอนุญาตอย่างไม่จำกัดในการใช้งานคือ การให้ค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรม (fair remuneration) ผลทางกฎหมายของการอนุญาตเชิงบังคับได้เข้ามาแทนที่สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ โดยการให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์จากงานของเขาแต่ผู้ใช้ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรมแก่ผู้สร้างสรรค์ เมื่อใช้ประโยชน์งานของผู้อื่นและเพื่อเป็นการสนับสนุนให้กำลังใจในการทำงานสร้างสรรค์ต่อไป นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างของกลุ่มผลประโยชน์ที่ขัดกันอยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้สร้างสรรค์ (creator) ผู้โฆษณา (publisher) หรือผู้เผยแพร่ (disseminator) กลุ่มผู้ใช้ (user) และสมาคม (society) ส่วนข้อขัดแย้งในเรื่องการอนุญาตเชิงบังคับคือเจ้าของลิขสิทธิ์ต้องการ

* การอนุญาตทั้ง 2 ประเภทเป็นการคุ้มครองงานที่อาจถูกใช้ได้อย่างอิสระโดยไม่มีถือเป็นการละเมิด แต่มีเงื่อนไขว่า ผู้ใช้ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ (royalty) ให้แก่ผู้สร้างสรรค์หรือสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ที่ผู้สร้างสรรค์เป็นสมาชิก เงื่อนไขของ statutory licence และสิทธิของผู้ขออนุญาตจะกำหนดโดยกฎหมายที่ก่อตั้งการอนุญาตดังกล่าว ส่วน compulsory licence ต่างออกไปคือ ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์ยังคงมีสิทธิที่จะเจรจาเกี่ยวกับจำนวนค่าลิขสิทธิ์ และมีเงื่อนไขว่า หากคู่กรณีไม่สามารถหาความตกลงเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์ ผู้ที่จะทำการกำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวคือ tribunal ที่มีความเป็นอิสระ ตามประวัตินี้ 2 เหตุผลในการนำการอนุญาตโดยไม่สมัครใจมาใช้ คือ 1) ผู้ใช้ต้องการใช้งาน แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถติดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์แต่ละคนได้และไม่อาจทำการเจรจาอนุญาตโดยส่วนตัว (individual licence) 2) เพื่อป้องกันการใช้อำนาจผูกขาด โดยการมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์เหนือสาธารณชน เนื่องจากเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ไม่สามารถค้นหาผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ได้อย่างทั่วถึง เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่อาจบังคับลิขสิทธิ์และไม่ได้รับค่าลิขสิทธิ์ จึงมีการนำการอนุญาตเชิงบังคับมาใช้

ค่าลิขสิทธิ์มากขึ้น และผู้ใช้ต้องการจ่ายค่าลิขสิทธิ์น้อยลง

กฎหมายลิขสิทธิ์จึงก่อตั้ง Copyright Tribunal ขึ้นเพื่อให้มีอำนาจชี้ขาดตัดสิน ท้าการโต้สวนจำนวนค่าลิขสิทธิ์ที่จะต้องจ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ ปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง และปกป้องรัฐบาลจากความซับซ้อนในการแก้ไขการปะทะกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ท้าหน้าที่แทนรัฐบาลเสมือนเป็นการสร้าง "กันชน" (buffer) ในรูปของ "คณะกรรมการกึ่งศาล" (quasi-judicial tribunal) มีหน้าที่รับผิดชอบในที่สุดคือ ตัดสินค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรม⁴⁵

สำหรับกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็น "สมาคม" อันเป็นองค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์นั้น คณะกรรมการกำหนดค่าลิขสิทธิ์จะทำการควบคุมการผูกขาดของสมาคม ซึ่งเป็นสมาคมสิทธิในการนำออกแสดง ในออสเตรเลียมีอยู่สมาคมเดียวคือ สมาคม APRA (The Australasian Performing Right Association) ได้ก่อตั้งใน ค.ศ.1926 โดยการริเริ่มของผู้โฆษณางานดนตรีและภายใต้การอุปถัมภ์ของสมาคมสิทธิในการนำออกแสดงแห่งอังกฤษ (The British Performing Right Society) สมาคม APRA มีอิทธิพลเหนือสิทธิในการนำออกแสดงในออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และเกาะแปซิฟิกตอนใต้ในงานดนตรีกรรมทั้งหมดไม่ว่าจะมีแหล่งกำเนิดจากในประเทศหรือต่างประเทศ สมาคมนี้มีหน้าที่เช่นเดียวกับสมาคมสิทธิในการนำออกแสดงของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การควบคุมของสมาคมยังขยายรวมถึงการแพร่เสียงแพร่ภาพ การถ่ายทอดโดยบริการการกระจายเสียงและภาพตามสาย (transmission by wire-diffusion services)

สมาคม APRA ไม่เคยมีคู่แข่งในเรื่องการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จึงอยู่ในฐานะผูกขาดแก่สิทธิในการนำออกแสดงและผู้ใช้งานดนตรีกรรมส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ ต่อมาใน ค.ศ.1932 คณะกรรมการ Royal ได้ส่งเสริมการสร้างรูปแบบของ compulsory tribunal ในกรณีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างสมาคม APRA และผู้ใช้งานดนตรีกรรม

⁴⁵ Joanne Court, "The notional bargain approach to the determination of equitable remuneration for compulsory licenses: a comment on four decisions of the copyright tribunal", The Sydney Law Review 11 (March 1987): 348-349.

ใน ค.ศ.1956 อังกฤษได้ก่อตั้ง Performing Right Tribunal ขึ้น
 ในกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 โดยบัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากเงินใน
 แผนงานอนุญาต (licence scheme) โดยให้มีอำนาจร้องขอ Tribunal ให้ทำการพิจารณา
 ทบทวนค่าใช้สิทธิที่จะต้องจ่ายและเงินอื่น ๆ ในแผนงานอนุญาต เขตอำนาจของ Tribunal
 ถูกจำกัดขอบเขตเฉพาะการนำออกแสดง (performing) การแพร่เสียงแพร่ภาพ (broadcas-
 ting) และการกระจายเสียงและภาพในงานดนตรีกรรม (diffusion rights in musical
 works) โดยในขณะนั้นมิได้รวมถึงสิ่งบันทึกเสียง (sound recording) หรือการอนุญาตลิขสิทธิ์
 อื่น ๆ ในเวลานั้นเป็นหน้าที่ของออสเตรเลียที่จะต้องร่างกฎหมายเกือบทั้งหมดให้เหมือนกับอังกฤษ
 ซึ่งเป็นผู้นำด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ ใน ค.ศ.1959 มีคณะกรรมการ Federal แนะนำว่าควรมีการ
 ก่อตั้ง Australian Tribunal ขึ้นแทนองเดียวกับ Tribunal ของอังกฤษ แต่มีเขตอำนาจ
 หน้าที่กว้างขวางกว่าของอังกฤษมาก ในที่สุดมีการออกกฎหมายชื่อ Federal Act ค.ศ.1968
 โดยในส่วนที่ 6 มีการตั้ง "Copyright Tribunal" ขึ้น เป็นที่สังเกตว่าการก่อตั้ง
 Copyright Tribunal นี้มิได้เป็นเพียงเพราะการพิจารณาใต้สวนของคณะกรรมการ Federal
 เท่านั้น แต่ยังเป็นความต้องการของสมาคม APRA ด้วย ที่มีความรู้สึกไม่มั่นคงและต้องคอยปกป้อง
 ตนเองจากระดับความขึ้นลงของนโยบายทางการเมือง (political level) มีการกล่าวว่า
 Tribunal จะให้คำตอบที่พร้อมมูลในการต่อต้านวิกฤตการณ์ผูกขาด

สรุปได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1968 เป็นการแก้ไขที่ครบถ้วนและได้
 ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยขึ้น คือ ได้สร้างสิทธิใหม่ของการอนุญาตเชิงบังคับ มายกเว้นสิทธิแต่
 เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ในขอบเขตที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เช่น ห้องสมุด สถาบัน
 การศึกษา สถาบันที่ให้บริการแก่ผู้อ่านที่พิการ (institutions serving handicapped
 readers) และอุตสาหกรรมแพร่เสียงแพร่ภาพ และกฎหมายฉบับนี้ยังคงมีการอนุญาตเชิงบังคับ
 ประเภทเดิมคือการผลิตสิ่งบันทึกเสียงสำหรับการขายปลีกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า
 (commercial manufacture of records for retail sale) โดยต้องชำระค่าใช้
 สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดตามเปอร์เซ็นต์ของราคาขายปลีก นอกจากนี้ยังรับรองการจำกัดสิทธิ
 ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในสิ่งบันทึกเสียง (sound recording) เพื่อควบคุมการแสดงต่อสาธารณะ
 และการแพร่เสียงแพร่ภาพการบันทึกเสียงของเขา โดยบัญญัติเป็นการอนุญาตเชิงบังคับประเภท

ใหม่และให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิได้รับ "ค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรม"* โดยมี Copyright Tribunal กำหนดค่าลิขสิทธิ์ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น คือ ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์ที่จะต้องจ่ายกันได้)⁴⁶

บทบัญญัติเกี่ยวกับ Tribunal มีอยู่ในมาตรา 136-175 และมาตรา 232 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1968 และในกฎข้อบังคับชื่อ The Copyright Tribunal (Procedure) Regulation of 1969⁴⁷

ข. การอนุญาตเชิงบังคับและแผนงานอนุญาต

1. การอนุญาตเชิงบังคับ ขึ้นอยู่กับการจ่ายค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรมตามที่ได้ตกลงกัน หรือหากตกลงกันไม่ได้ค่าลิขสิทธิ์จะถูกตัดสินโดย Copyright Tribunal ตามสภาพของการใช้ประโยชน์

การอนุญาตเชิงบังคับที่อยู่ในอำนาจของ Tribunal ได้แก่⁴⁸

*กฎหมายลิขสิทธิ์ของออสเตรเลีย ค.ศ.1968 ได้สร้างการอนุญาตเชิงบังคับใหม่ ที่เป็นข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ เช่นเดียวกับการใช้โดยชอบธรรม (fair dealing) คือผู้ใช้สามารถใช้งานลิขสิทธิ์ได้อย่างอิสระโดยไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ แต่การอนุญาตเชิงบังคับต่างจากการใช้โดยชอบธรรมคือ ผู้ใช้ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์ที่ยุติธรรมแก่เจ้าของลิขสิทธิ์ โดยมี Copyright Tribunal กำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์ดังกล่าวในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น แต่การใช้โดยชอบธรรมผู้ใช้งานสามารถใช้งานลิขสิทธิ์ได้โดยไม่ต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์แต่อย่างใด หากการใช้งานลิขสิทธิ์ตามสมควรและไม่ทำให้อาณาสิทธิ์ได้รับความเสียหาย

⁴⁶Colin B.Marks, "The copyright tribunal in Australia", Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 34 (January 1987): 221-223.

⁴⁷Stephen M.Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p.632.

⁴⁸Colin B.Marks, "The copyright tribunal in Australia", Journal of the Copyright Society of the U.S.A. 34: 227-228.

1) การทำสิ่งบันทึกเสียงหรือฟิล์มภาพยนตร์ "ชั่วคราว" สำหรับใช้ในการแพร่เสียงแพร่ภาพ ในกรณีที่ทำขึ้นสำหรับผู้แพร่เสียงแพร่ภาพ (the making of "ephemeral" records or films of a work for the giving of broadcasts, where the maker is not the broadcaster) [มาตรา 47 (3) และมาตรา 149]

2) การทำสำเนาของสิ่งบันทึกเสียง "ชั่วคราว" สำหรับใช้ในการแพร่เสียงแพร่ภาพ ในกรณีที่ทำขึ้นสำหรับผู้แพร่เสียงแพร่ภาพ (the making of "ephemeral" copies of a sound recording for the giving of broadcasts, where the maker is not the broadcaster) [มาตรา 107 (3) และมาตรา 150]

3) การทำสำเนาจำนวนมากของงานหรือบทความในวารสาร โดยสถาบันการศึกษา (multiple copying of works and periodical articles by educational institutions) (มาตรา 53B และมาตรา 149A)

4) การทำสำเนาของงานหรือบทความในวารสารในสถาบันช่วยเหลือผู้อ่านที่พิการ (copying of works and periodical articles in institutions assisting handicapped readers) (มาตรา 53D และมาตรา 149A)

5) การทำโฆษณาสิ่งบันทึกเสียงให้ได้ยินในที่สาธารณะ (causing published sound recordings to be heard in public) [มาตรา 108 (1) และมาตรา 151]

6) การแพร่เสียงแพร่ภาพสิ่งบันทึกเสียง (broadcast use of published sound recordings) (มาตรา 91 และมาตรา 152)

7) สิ่งบันทึกเสียงเพื่อการขายปลีก (records made for retail sale) (มาตรา 54-63 และมาตรา 148)

2. แผนงานอนุญาติ (licence scheme) ตามความมุ่งหมายในกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 คือ แผนงานอนุญาติที่ดำเนินการโดยสมาคม APRA ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดค่าใช้จ่ายและเงื่อนไขการอนุญาติใช้งานลิขสิทธิ์ในนามของสมาชิกที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

เขตอำนาจของ Copyright Tribunal ที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน
อนุญาต ได้แก่⁴⁹

- 1) แผนงานอนุญาตที่เสนอต่อ tribunal โดยผู้อนุญาต (licensor) (มาตรา 154)
- 2) แผนงานอนุญาตที่มีอยู่แล้ว (existing licence scheme) โดยในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นในเรื่องเงื่อนไขของแผนงานระหว่างผู้อนุญาตที่ดำเนินการตามแผนงานกับสมาคมที่เป็นตัวแทนของบุคคลที่ต้องการอนุญาต ในกรณีซึ่งอยู่ในประเภทของกรณี (class of cases) ซึ่งแผนงานอนุญาตให้อยู่หรือระหว่างผู้อนุญาตกับบุคคลใด ๆ ที่ต้องการอนุญาตในกรณีที่อยู่ในประเภทของกรณีที่ได้กล่าวมาแล้ว (มาตรา 155)
- 3) การเสนอแผนงานอนุญาตต่อ tribunal ในกรณีที่คำสั่ง ข้อ 1 และ 2 ข้างต้นได้กระทำแล้ว (มาตรา 156)
- 4) การร้องขอต่อ tribunal ในกรณีที่แผนงานอนุญาตได้ใช้และการขออนุญาตได้ถูกปฏิเสธหรือมีการคิดค่าใช้จ่ายหรือมีเงื่อนไขที่สมเหตุสมผล [มาตรา 157 (1) และ (2)]

ค. องค์การบริหารจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และการให้อนุญาตในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์
ใน ค.ศ. 1909 รัฐบาลอังกฤษได้แต่งตั้งคณะกรรมการธิการเพื่อพิจารณา
อนุสัญญาเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุงเบอร์ลินและด้วยคำแนะนำของคณะกรรมการชุดนี้ อังกฤษจึง
ได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1911 ซึ่งมีผลให้ลิขสิทธิ์และสิทธิในการนำออกแสดงที่มีอยู่ก่อนหน้านี้นี้
มีความมั่นคงขึ้น หลักกฎหมายนี้ได้มีการยอมรับในฐานะเป็นแม่แบบของประเทศในเครือจักรภพคือ
กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1912 (Commonwealth Copyright Act of 1912) ของออสเตรเลีย
ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ คำว่า "ลิขสิทธิ์" คือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะผลิต
หรือทำซ้ำซึ่งส่วนใด ๆ ของงานในรูปแบบใด ๆ เพื่อนำออกแสดงปาฐกถา (lecture) หรือยอม
ให้ทำงานหรือส่วนใด ๆ ของงานมีการนำออกแสดงในที่สาธารณะ แม้ต่อมากฎหมายลิขสิทธิ์ของ

⁴⁹Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p.633-634.

อังกฤษ (Imperial Act) ฉบับ ค.ศ.1911 จะถูกยกเลิกโดยกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 และต่อมาออสเตรเลียได้ใช้รูปแบบของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1956 ของอังกฤษ

ตามกฎหมายใหม่ที่ได้แก้ไขปรับปรุง เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะควบคุมำงานของเขามีการ

1. ทำซ้ำในรูปแบบใด ๆ ก็ได้
2. โฆษณา
3. นำออกแสดงในที่สาธารณะ
4. แพร่เสียงแพร่ภาพ
5. ถ่ายทอดโดยการกระจายเสียงและภาพไปยังผู้รับฟังรับชม
6. ดัดแปลงงาน
7. ดัดแปลงงานตามที่ระบุในข้อ 1-6

สำหรับการก่อตั้งสิทธิในการทำซ้ำ (reproduction right) และสิทธิในการนำออกแสดง (performing right) ยังแบ่งออกเป็นสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ (broadcasting right) และสิทธิในการกระจายเสียงและภาพ (diffusion right) เพิ่มขึ้นจากสิทธิในการนำออกแสดงที่เป็นพื้นฐานมาแต่เริ่มแรก คำจำกัดความที่กว้างขึ้นนี้มีความสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาของเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้นตั้งแต่ค.ศ.1911 การแพร่เสียงแพร่ภาพเป็นเรื่องใหม่สำหรับการนำออกแสดงในที่สาธารณะของงานดนตรีกรรม เจ้าของลิขสิทธิ์ในอเมริกาและอังกฤษได้ก่อตั้งสมาคมสิทธิในการนำออกแสดง (Performing right Association) ให้เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของเจ้าของลิขสิทธิ์และมีอำนาจหน้าที่เป็นองค์กรกลางสำหรับการให้อนุญาตสิทธิในการนำออกแสดงแก่ผู้ใช้ มีหน้าที่จัดเก็บและจ่ายค่าใช้สิทธิให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์

ในออสเตรเลียมีสมาคมสิทธิในการนำออกแสดง (Performing Right Society) ที่สำคัญคือ สมาคม APRA (The Australasian Performing Right Association) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการคือ ให้สมาชิกของสมาคมทั้งหมดโอนสิทธิในการนำออกแสดงและสิทธิที่เกี่ยวข้อง (related right) ให้แก่สมาคมตลอดระยะเวลาของการเป็นสมาชิกและสมาคมจะทำหน้าที่จ่ายค่าใช้สิทธิที่สมาคมได้จัดเก็บจากบรรดาผู้ใช้งานของสมาชิกให้แก่สมาชิก นอกจากนี้ เพื่อที่จะได้รับการโอนสิทธิจากสมาชิกของสมาคมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ สมาคมจะใช้หลักต่างตอบแทน (reciprocal arrangement) ทั้งโดย

ตรงและโดยอ้อมกับสมาคมสิทธิในการนำออกแสดงที่มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น สมาคม ASCAP สมาคม BMI ในอเมริกา เป็นต้น

นอกจากสมาคม APRA จะกลายเป็นเจ้าของสิทธิในการนำออกแสดงและสิทธิอื่นที่เกี่ยวข้องเพราะได้รับโอนสิทธิมาจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว สมาคมยังเป็นตัวแทนของเจ้าของลิขสิทธิ์ในการดำเนินคดีฟ้องร้องผู้ทำการละเมิดลิขสิทธิ์ในนามของสมาคมเอง โดยไม่ต้องให้เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นโจทก์ร่วมกับสมาคม ปัจจุบันมีเจ้าของลิขสิทธิ์รายบุคคลจํานวนมากกว่า 200,000 ราย ที่เสนอตัวเพื่ออยู่ใน "งานสะสม" (repertoire) ของสมาคม APRA วิธีที่สมาคมจะได้รับสิทธิในการเป็นเจ้าของ คือ บังคับสมาชิกทุกคนให้ทำการโอนสิทธิในการนำออกแสดงของสมาชิกให้แก่สมาคม ตลอดระยะเวลาของการเป็นสมาชิก⁵⁰

สมาคม APRA เป็นสมาคมที่มีบทบาทสำคัญในออสเตรเลียเป็นสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ (collecting society) และเป็นสมาคมให้ใบอนุญาต (licensing body) ด้วย เพราะนอกจากจะทำหน้าที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ให้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งเป็นสมาชิกแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นสมาคมให้ใบอนุญาตแก่ผู้ที่ประสงค์จะใช้งานดังกล่าวอีกด้วย

ในออสเตรเลียมีสมาคมอนุญาตที่สำคัญอยู่ 3 สมาคม ได้แก่ สมาคม APRA (Australasian Performing Right Association Ltd.) สมาคม PPCA (Phonographic Performance Company of Australia Ltd.) และสมาคม AMCOS (Australasian Mechanical Copyright Owners Society)

1. สมาคม APRA ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ.1926 โดยการเข้าร่วมของผู้ประพันธ์ ผู้แต่งเพลงและผู้โฆษณางานดนตรี (music publishers) สมาชิกของสมาคมจะโอนสิทธิ (assign) ของตนให้แก่สมาคม คือสิทธิในการนำงานออกแสดงในที่สาธารณะ สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพงานของสมาชิก และสิทธิที่จะทำกิจการของสมาชิกถูกถ่ายทอดโดยบริการกระจายเสียงและภาพไปยังผู้รับฟังรับชม (transmitted to subscribers to a diffusion service) เพื่อให้สมาคมสามารถให้ใบอนุญาตบุคคลอื่นที่ประสงค์จะขออนุญาตใช้งานตามวิธีการดังกล่าว แต่การอนุญาตของสมาคม APRA ไม่รวมถึง

⁵⁰John Sturman, "Performing rights in musical works", (APRA annual report, 1986), p.28-29.

ก) การแสดงงานนาฏย-ดนตรีกรรม (dramatico-musical works) เช่น การแสดงอุปรากร (opera) ละครร้องขนาดสั้น (operettas) การแสดงละครโดยมีดนตรีประกอบ (musical plays) การแสดงตลกโดยมีดนตรีประกอบ (musical comedies) การพูดในที่ชุมนุมชน (oratorios) หรือการร้องเพลงที่มีเสียงประสาน (choral works) ในการแสดงที่มีความยาวมากกว่า 20 นาที

ข) การแสดงของการตัดทอนใด ๆ (excerpts) จากงานนาฏย-ดนตรีกรรมเช่นนั้นหรือทั้งหมดหรือบางส่วนของ choreographic work ถ้าใช้เครื่องแต่งกายบนเวที (stage costume) หรืออุปกรณ์ตกแต่งฉาก (scenic accessories) หรือการแสดงนาฏกรรม (dramatic action)

สมาคม APRA ได้เข้าร่วมกับสมาคมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในประเทศอื่น ๆ เช่น สมาคม PRS ของอังกฤษ สมาคม ASCAP ของอเมริกา สมาคม SACEM (Societe des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique) ของฝรั่งเศส เป็นต้น การร่วมมือเหล่านี้ใช้หลักต่างตอบแทน (reciprocal rights) และการให้อนุญาตโดยสมาคม APRA ได้อนุญาตใช้งานสะสมทั้งหมด (entire repertoire) ซึ่งประกอบด้วยงานดนตรีกรรมทั้งหมดที่นำออกแสดงในออสเตรเลีย สมาคมจะโฆษณาแนะนำงานสะสม (Repertoire Guide) โดยแผนงานอนุญาตที่เป็นมาตรฐาน จะเป็นประโยชน์สำหรับโรงภาพยนตร์ ร้านเต้นรำ (dance studios) โรงมหรสพที่ใช้เต้นรำ (dance halls) ตู้เพลง โรงสเก็ต (skating rinks) โรงละคร (theatres) เบื้องหลังและระบบดนตรี (background and music systems) ชุดของวิทยุโทรทัศน์ (radio and television sets) โรงแรม สโมสร ร้านอาหาร สถานที่เล่นกีฬา (sport meetings) ขบวน (processions) การแสดงคอนเสิร์ต การเล่นดนตรีเดี่ยว (recitals) ละครชุด (revues) เป็นต้น

สมาคม APRA ได้ทำ "ข้อตกลงอนุญาต" กับผู้ใช้ดนตรีรายบุคคล (individual users) และยังทำสัญญาอนุญาตกับคณะกรรมการแพร่เสียงแพร่ภาพแห่งออสเตรเลีย (Australian Broadcasting Commission) สถานีแพร่เสียงแพร่ภาพ สถานีโทรทัศน์และโรงภาพยนตร์ที่มีวัตถุประสงค์ทางการค้า ค่าใช้สิทธิจะถูกประเมินบนพื้นฐานของ "box-office" หรือตามยอดรายรับทั้งหมด (amount received) หรือใช้อัตราขาดเดียว (flat fee) แล้วแต่ความเหมาะสมและจะจ่ายให้แก่สมาชิกหลังจากที่มีการหักค่าใช้จ่ายในการบริหารแล้ว

2. สมาคม PCCA ก่อตั้งใน ค.ศ. 1969 เพื่อควบคุมสิทธิในสิ่งบันทึกเสียง (sound recordings) ที่ทำให้อยู่ในที่สาธารณะและเพื่อทำการแพร่เสียงแพร่ภาพสิ่งบันทึกเสียงนั้น สมาชิกได้แก่ ผู้อำนวยการผลิต (producer) และผู้ผลิตการบันทึกเสียง (manufacturer) สมาคม PCCA ได้ร่วมมือกับ Australian Record Industry Association ส่งเสริมผลประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้นำเข้า (importer) และผู้จำหน่ายสิ่งบันทึกเสียง (distributor) การดำเนินการของสมาคม PCCA ถูกจำกัดโดยบทบัญญัติเรื่องการอนุญาตเชิงบังคับในมาตรา 108 และมาตรา 109 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1968 ซึ่งจำกัดสิทธิในการนำออกแสดงในที่สาธารณะและสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพของสิ่งบันทึกเสียง

3. สมาคม AMCOS ก่อตั้งใน ค.ศ. 1956 เดิมชื่อสมาคม Copyright Owners Reproduction Society ทำหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของผู้โฆษณางานดนตรีชาวออสเตรเลียซึ่งเป็นสมาชิก ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1973 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคม AMPAL (Australian Music Publishers Association Limited) ต่อมาภายหลังสมาคม AMCOS ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อรับทำหน้าที่ต่อไป (take over) ในฐานะสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์ สมาคม AMCOS ดำเนินการในฐานะเป็น "สำนักงานกลางเพื่อการอนุญาต" (centralised licensing office) สำหรับ "สิทธิในการบันทึกลงในวัสดุอุปกรณ์" (mechanical rights) ประกอบด้วยลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมคือสิทธิในการทำซ้ำซึ่งงานดนตรีกรรม (รวมทั้งเครื่อง) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผ่นดิสก์ (disc) เทป (tape) การบันทึกวีดีโอ (video recording) และฟิล์มภาพยนตร์ (cinematograph films) กิจกรรมในการอนุญาตส่วนใหญ่จะจำกัดแก่การใช้ต่าง ๆ เช่น การบันทึกโดยผู้แพร่เสียงแพร่ภาพทางวิทยุและโทรทัศน์ ผู้ผลิตการบันทึกที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ผู้นำเข้าการบันทึก ฟิล์มภาพยนตร์สารคดี (documentary films) และฟิล์มภาพยนตร์ที่ไม่ใช่ภาพยนตร์ขนาดยาว (non-feature films) เป็นต้น⁵¹

ในจำนวนของ 3 สมาคมดังกล่าวข้างต้น สมาคม APRA เป็นสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์และเป็นสมาคมอนุญาตที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในออสเตรเลีย

⁵¹Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p.631-632.

4. ประเทศญี่ปุ่น

ก. กฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตเชิงบังคับและองค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม (Agency for Cultural Affairs)

ก่อนยุคเมจิ (Meiji era) มีสถาบันสำหรับญี่ปุ่นยุคใหม่ (Foundations for Modern Japan) ก่อตั้งขึ้น (ช่วง ค.ศ.1868-1912) ไม่มีการคุ้มครองความคิดของผู้สร้างสรรค์ มีแต่เพียงกฎข้อบังคับเพื่อควบคุมการโฆษณา (publications) และมี "ประกาศคำสั่งสำหรับการโฆษณา ค.ศ.1869" (Publication Ordinance of 1869) ถูกนำมาใช้เพื่อควบคุมการโฆษณาและเพื่อคุ้มครองงาน ใน ค.ศ.1887 มี "ประกาศคำสั่งเรื่องลิขสิทธิ์" (Copyright Ordinance) ประกาศคำสั่งสำหรับบทประพันธ์ทางนาฏกรรมและดนตรีกรรม (Dramatic and Musical Composition Ordinance) และ "ประกาศคำสั่งในงานลิขสิทธิ์ภาพถ่าย" (Photographic Copyright Ordinance) ประกาศคำสั่งเหล่านี้ถือเสมือนเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงการวางวิธีการไปสู่ความทันสมัยและการให้ความสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับต่างประเทศ ญี่ปุ่นมีความประสงค์ที่จะเข้าเป็นภาคีสัญญาเบอร์น (Berne Convention) และอนุสัญญาปารีส (Paris Convention) เพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีในกฎหมายลิขสิทธิ์ของทุกประเทศ กฎหมายของญี่ปุ่นมักจะอ้างอิงกฎหมายของยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายของประเทศเยอรมัน ใน ค.ศ.1899 กฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่นเป็นที่ยอมรับและประเทศญี่ปุ่นได้รับอนุญาตให้เข้าเป็นภาคีสัญญาเบอร์น กฎหมายฉบับนี้มุ่งที่ความสัมพันธ์ของชาวญี่ปุ่นกับนานาประเทศมากกว่าเป็นความต้องการแต่เฉพาะภายในประเทศ

กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกของญี่ปุ่นคือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1899 เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสัญญาเบอร์น เป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ทันสมัยโดยใช้แบบอย่างของประเทศตะวันตก แต่มีบางมาตราที่เป็นเรื่องพิเศษเกี่ยวกับญี่ปุ่นโดยตรง กฎหมายฉบับนี้มีการแก้ไขหลายครั้งในเวลาต่อมา เช่น ในเรื่องการคุ้มครองการนำออกแสดงและโสตวัตถุ (phonograms) การที่ญี่ปุ่นยอมรับอารยธรรมของตะวันตกเพื่อพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ญี่ปุ่นจึงมีกฎหมายที่ไม่เหมือนใคร เช่น ระยะเวลา 10 ปีสำหรับการเปลี่ยน ข้อจำกัดสิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ และการนำสิ่งบันทึกเสียงออกแสดงในที่สาธารณะ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นไม่อาจให้ความคุ้มครองในระดับสูงได้ และหลังสงคราม ญี่ปุ่นไม่อยู่ในฐานะที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อยอมรับบทบัญญัติใหม่ของอนุสัญญาเบอร์นได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1899 อย่างสิ้นเชิงเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิใหม่ ๆ บนพื้นฐานของแนวคิดเรื่องสิทธิข้างเคียง (neighbouring rights) สำหรับการนำออกแสดงสดตัวสดและการแพร่เสียงแพร่ภาพ และใน ค.ศ.1970 มีกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับใหม่และใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1970

กฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1970 มีลักษณะเป็นกฎหมายที่ทันสมัยอันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศและรวมบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะของชาวญี่ปุ่นซึ่งมีหลักการพื้นฐานอยู่ 4 ประการคือ

1. เพื่อส่งเสริมการให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์
2. ทำให้สิทธิข้างเคียงมีความมั่นคงขึ้น
3. พิจารณาการตัดดวงผลประโยชน์อย่างยุติธรรมจากผลผลิตทางวัฒนธรรม

(cultural products)

4. เป็นหลักประกันการให้ความช่วยเหลือการพัฒนาด้านวัฒนธรรม⁵²

นอกจากนี้ยังได้รับรองระบบการอนุญาตเชิงบังคับ (compulsory licensing system) ซึ่งนำมาใช้เพื่อความสะดวกต่อการใช้งานดนตรีกรรมอย่างอิสระและเพื่อหลีกเลี่ยงการผูกขาดโดยบริษัทบันทึกเสียง การดำเนินการในระบบการอนุญาตเชิงบังคับนี้ กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลคือ องค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมทำหน้าที่ร่วมกับ Copyright Council (องค์กรที่ปรึกษาในด้านลิขสิทธิ์) มีอำนาจทาคำสั่งในเรื่องการอนุญาตเชิงบังคับและตัดสินจำนวนค่าลิขสิทธิ์ (compensation) ที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้สร้างสรรค์ กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ได้บัญญัติรายละเอียดของกฎเกณฑ์เรื่องระเบียบการพิจารณาและเงื่อนไขของคำสั่งอนุญาต องค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมยังมีอำนาจแต่งตั้งสมาคมของนักแสดงและสมาคมของผู้ผลิตตัวสดเพื่อทำหน้าที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์สำหรับการใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) ของงานตัวสดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ในปัจจุบันญี่ปุ่นมีสมาคม Japan Council of Performers'

⁵²Edward W.Ploman and L.Clark Hamilton, Copyright Intellectual Property in the Information Age, p.135-136.

Organizations ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาคมผู้ผลิตวัสดุ

งานอีกประเภทหนึ่งขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมที่แสดงลักษณะพิเศษในกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น คือในกรณีที่มีการโต้เถียงกันในเรื่องสิทธิที่จะอนุญาตโดยกฎหมายลิขสิทธิ์ผู้อ้างสิทธิสามารถนำคดีฟ้องร้องต่อศาลได้ แต่โดยเหตุที่การดำเนินคดีฟ้องร้องไม่เป็นที่นิยมนักญี่ปุ่นกฎหมายจึงได้กำหนด "ระเบียบการไกล่เกลี่ยพิเศษ" (special mediation procedure) คือ เมื่อมีข้อโต้เถียงเกิดขึ้น คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องอาจจะร้องขอเพื่อให้ทำการไกล่เกลี่ยต่อคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม โดยคณะกรรมการขององค์กรฯ จะทำการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยจำนวน 3 คน จากบุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านลิขสิทธิ์หรือสิทธิข้างเคียงและยอมรับที่จะพิจารณาเรื่องเหล่านั้น หลังจากมีคำตัดสินแล้ว ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรายงานผลของคำตัดสินต่อคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม⁵³

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของกฎหมายลิขสิทธิ์แห่งญี่ปุ่น คือ การมี "กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์ ค.ศ.1939" (Law on Intermediary Business Concerning Copyrights of 1939) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมการค้าเนื้องานขององค์กรบริหารจัดการเก็บค่าใช้สิทธิที่มีลักษณะเป็นการดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์คือเป็นองค์กรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ (collecting society) ในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยได้บัญญัติลักษณะขององค์กรที่ดำเนินธุรกิจสื่อกลางด้านลิขสิทธิ์ว่า หมายถึงองค์กรที่ดำเนินการเป็นตัวแทนหรือเป็นสื่อกลางในการดำเนินการบริหารการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้งานที่องค์กรได้รับโอนสิทธิมาจากเจ้าของลิขสิทธิ์ เพื่อให้มีการนำงานเหล่านั้นออกแสดงในที่สาธารณะ การแพร่เสียงแพร่ภาพ การบันทึกลงในฟิล์มภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียงหรือการใช้งานลักษณะอื่น ๆ กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะดำเนินธุรกิจดังกล่าวกำหนดขอบเขตและวิธีการในการดำเนินงาน เพื่อขออนุมัติจากคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว องค์กรจะต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการฯ อีกครั้งหนึ่งในเรื่องข้อกำหนด เงื่อนไขหรือระเบียบการค้าเนื้องาน ตลอดจนการกำหนดอัตราค่าใช้สิทธิ รวมทั้งกรณีที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงขอบเขตและวิธีการดำเนินงานก็จะต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการฯ เช่นกัน นอกจากนี้คณะกรรมการฯยังสามารถออกข้อกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบ

⁵³ ปรอดดู กฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ.1970 มาตรา 105-111

การดำเนินงานภายในสมาคมได้ด้วย หากสมาคมไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว อาจได้รับโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนด⁵⁴

กล่าวได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ.1970 เป็นเสมือนกฎหมายที่รักษาดุลภาพ (fair balance) ระหว่างการให้ความคุ้มครองของผู้สร้างสรรค์และความต้องการของสังคม โดยบัญญัติข้อบังคับที่ละเอียดรอบคอบในทุกกรณี⁵⁵ กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับนี้ใช้บังคับอยู่มาปัจจุบันและได้รับการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นลำดับ เช่น มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ.1989 เพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีสัญญาโรม (Rome Convention) เพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิข้างเคียงและมีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดใน ค.ศ.1991 เพื่อให้ความคุ้มครองแก่เรคคอร์ด (phonogram) มากขึ้น

ข. การอนุญาตเชิงบังคับ

งานใดที่สร้างขึ้นแล้วเกิดประโยชน์แก่สาธารณชน อาจจะถูกแพร่เสียงแพร่ภาพโดยองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ (broadcasting organisation) ซึ่งบางครั้งการเจรจาระหว่างคู่กรณีในการทำการแพร่เสียงแพร่ภาพไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่สามารถเกิดขึ้นได้ จึงมีการอนุญาตเชิงบังคับที่ออกคำสั่งโดยผู้อำนวยการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม (director of the Cultural Agency) และค่าลิขสิทธิ์ที่จะต้องจ่ายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์จะต้องเป็นจำนวนที่กำหนดโดยผู้อำนวยการฯ หลังจากที่ได้ปรึกษากับ Copyright Council แล้ว

กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ระบบการอนุญาตเชิงบังคับสำหรับ "การบันทึกเสียงงานดนตรีกรรมที่บันทึกลงในเรคคอร์ดซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า โดยมีการขายมาแล้วเป็นเวลา 3 ปีหลังจากน้อออกวางขายครั้งแรกในญี่ปุ่น" หากต่อมาผู้ใดต้องการผลิตงานเรคคอร์ดซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ก็จะสามารถทำการบันทึกเสียงดังกล่าวได้โดยอาศัยอำนาจของการอนุญาตเชิงบังคับที่ออกคำสั่งและกำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์โดยผู้อำนวยการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมทำการปรึกษากับ Copyright Council การอนุญาตเชิงบังคับจะใช้ในกรณีที่คู่กรณีไม่สามารถเจรจาดตกลงในเรื่องจำนวนค่าลิขสิทธิ์ได้ ระบบการอนุญาตเชิงบังคับก่อให้เกิด

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-62.

⁵⁵ Ibid., p.138-139.

ความสะดวกในการใช้งานดนตรีกรรมอย่างอิสระเพื่อหลีกเลี่ยงการผูกขาดโดยบริษัทบันทึกเสียง⁵⁶
งานที่เป็นการอนุญาตเชิงบังคับตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1970 ได้แก่

1. งานซึ่งไม่ปรากฏชื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ (works in the case where the copyright owner is unknown) เป็นกรณีที่งานได้ทำให้ปรากฏต่อสาธารณชนแล้วและเมื่อจะถูกใช้ประโยชน์ภายใต้การอนุญาตเชิงบังคับจะต้องมีการออกคำสั่งและกำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์โดยคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม สาเนาของงานที่ทำซ้ำดังกล่าวจะต้องแจ้งที่มาและระบุว่าได้รับอนุญาตแล้ว พร้อมทั้งระบุวันที่มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้ด้วย⁵⁷

2. งานแพร่เสียงแพร่ภาพ (broadcasting of works) งานอาจจะถูกใช้แพร่เสียงแพร่ภาพโดยองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ ภายใต้อำนาจของการอนุญาตเชิงบังคับที่ออกคำสั่งและกำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์โดยคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมและต้องเป็นกรณีที่องค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพได้ร้องขออนุญาตเพื่อทำการแพร่เสียงแพร่ภาพงานจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้⁵⁸

3. การบันทึกเสียงลงบนเรคตัสต์ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้า ต้องได้มีการบันทึกเสียงมาแล้วโดยการอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ และมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าโดยขายในญี่ปุ่นมาแล้วเป็นเวลา 3 ปี (recording of commercial phonograms of works that had already been recorded with the copyright owner's permission on records on commercial sale in Japan for three years)

เมื่อเรคตัสต์ที่สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า ได้มีการวางขายครั้งแรกในญี่ปุ่นและหลังจากนั้น 3 ปีนับจากวันที่มีการวางขายครั้งแรก บุคคลซึ่งมีเจตนาจะทำการบันทึกเสียงงานดนตรีกรรมที่ได้มีการบันทึกเสียงลงบนเรคตัสต์ดังกล่าว สามารถทำการบันทึกเสียงซ้ำภายใต้อำนาจของการอนุญาตเชิงบังคับที่ออกคำสั่งและกำหนดจำนวนค่าลิขสิทธิ์โดยคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมและต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นได้เคยร้องขออนุญาต

⁵⁶Stephen M. Stewart, International Copyright and Neighbouring Rights, p. 608-609.

⁵⁷โปรดดูกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 มาตรา 67

⁵⁸โปรดดูกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 มาตรา 68

เพื่อทำการบันทึกเสียงงานดังกล่าวจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว แต่ไม่สามารถตกลงกันได้⁵⁹

ค. องค์กรบริหารจัดการเก็บค่าใช้สิทธิและการให้อนุญาตในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์

สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิ (collecting society) ในญี่ปุ่นมีอยู่ 2

ประเภทคือ

1. สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับนักแสดง (collecting society for performers)

องค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพและกระจายเสียงและภาพทางสายเคเบิล (broadcasting and wire diffusion organisation) จำเป็นต้องจ่ายค่าใช้สิทธิสำหรับการใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) ให้แก่นักแสดงในเรื่องสิทธิในการนำออกแสดงที่ประกอบรวมอยู่ในการแพร่เสียงแพร่ภาพของวัสดุที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า สำหรับค่าใช้สิทธิสำหรับการใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) กฎหมายกำหนดว่า⁶⁰ "สมาคมอันเป็นที่รวมของบรรดานักแสดงในญี่ปุ่น และได้รับแต่งตั้งโดยคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม มีสิทธิได้รับค่าใช้สิทธิสำหรับการใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) จากผู้ใช้โดยผู้ใช้ต้องจ่ายค่าใช้สิทธิผ่านทางสมาคม" คณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม อาจแต่งตั้งสมาคมตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

ก. เป็นสมาคมที่ไม่แสวงหากำไร (non-profit-making organisation)

ข. สมาชิกของสมาคมมีอิสระในการเข้าร่วมหรือถอนตัวจากสมาคม

ค. สมาชิกของสมาคมมีสิทธิในการออกเสียงเท่ากัน

ง. สมาคมสามารถให้สิทธิในนามของเจ้าของลิขสิทธิ์ เพื่อเรียกเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับการใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) ได้

⁵⁹ ปรตคกกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 มาตรา 69

⁶⁰ ปรตคกกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 มาตรา 95

คณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมอาจร้องขอให้ สมาคมรายงานสภาพกิจการ เสนอบัญชี และอาจทำคำแนะนำเพื่อให้สมาคมปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานได้ ค่าใช้สิทธิจะมีการกำหนดทุกปี โดยมีข้อตกลงระหว่างสมาคมกับองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ หากไม่สามารถตกลงกันได้ คู่กรณีที่เกี่ยวข้องอาจร้องขอคณะกรรมการเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรมให้ออกคำสั่งกำหนดจำนวนค่าใช้สิทธิ

2. สมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับผู้ผลิตงานโสตวัสดุ (collecting society for producers of phonograms)

มีสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิที่แยกออกมาเพื่อจัดเก็บและจ่ายค่าใช้สิทธิ สำหรับการนำใช้ครั้งหลัง (secondary use fees) ให้แก่ผู้ผลิตงานโสตวัสดุ⁶¹ สมาคมก่อตั้งขึ้น โดยมีแนวทางเช่นเดียวกันกับสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิสำหรับนักแสดง โดยใช้กฎข้อบังคับเดียวกัน โดยอนุโลม

คำสั่งของรัฐมนตรีที่ 35/1970 ได้วางเงื่อนไขรายละเอียดที่จะใช้ กับทั้ง 2 สมาคม คือ

ก. ต้องมีการบอกกล่าวรับรองสมาคมจัดเก็บค่าใช้สิทธิในหนังสือ ราชกิจจานุเบกษา (Official Gazette)

ข. มีกฎข้อบังคับในการบริหารงานของสมาคม

ค. มีการกำหนดบัญชีที่แยกต่างหากจากบัญชีค่าใช้สิทธิที่จัดเก็บ

ง. มีการวางแผนประจำปี งบประมาณและรายงานต่อคณะกรรมการ

กรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม โดยคณะกรรมการฯ อาจสั่งให้สมาคมส่งมอบ รายงานนี้ถ้าเห็นว่าจำเป็น สั่งให้สมาคมหยุดดำเนินการชั่วคราว ยกเลิกการบริหารหรือเพิกถอน การแต่งตั้งสมาคมได้⁶²

ใน ค.ศ. 1939 ญี่ปุ่นได้บัญญัติ "กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการธุรกิจ สื่อสารด้านลิขสิทธิ์ ค.ศ. 1939"⁶³ เพื่อควบคุมการดำเนินงานขององค์กรบริหารจัดการจัดเก็บค่า

⁶¹ ปรตคกฎหมายลิขสิทธิ์ของญี่ปุ่น ค.ศ. 1970 มาตรา 97

⁶² Ibid., p. 615-616.

⁶³ เพื่อความเข้าใจดียิ่งขึ้น ปรตคความหมายในบทที่ 2 หัวข้อ 4 (ก)

ลิขสิทธิ์ สมาคมดังกล่าวในญี่ปุ่นในปัจจุบันมีเพียงสมาคมเดียวที่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการคือ สมาคม JASRAC (Japanese Society for Rights of Authors, Composers and Publishers) ประกอบด้วยผู้ประพันธ์ ผู้แต่งเพลงและผู้โฆษณา สมาคมก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน ค.ศ.1939 มีสมาชิกในตอนเริ่มแรกคือผู้ประพันธ์คำร้อง (lyricists) และผู้แต่งเพลง (composers)⁶⁴ สมาคมทำหน้าที่บริหารการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้ผลงานทางดนตรีกรรม เช่นเดียวกับสมาคม PRS สมาคม ASCAP และสมาคม BMI สมาคม JASRAC ยังทำหน้าที่จัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากสิทธิในการบันทึกลงในวัสดุอุปกรณ์ (mechanical right) และสิทธิการเช่า (renting right) ในงานดนตรีกรรม ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวในอังกฤษและอเมริกา มีสมาคมจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการใช้สิทธิในการบันทึกลงในวัสดุอุปกรณ์โดยเฉพาะ เช่น สมาคม MCPS (Mechanical Copyright Protection Society of Great Britain) ในอังกฤษ สมาคม AMRA (American Mechanical Right of Association) ในอเมริกา⁶⁵

สมาคม JASRAC ขอบเขตในการบริหารงานของสมาคม JASRAC รวมถึง สิทธิในการนำออกแสดงทั่วไป สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ สิทธิในการบันทึกลงในวัสดุอุปกรณ์ สิทธิการเช่า โดยสมาคมมีวัตถุประสงค์ในการเป็นสื่อกลางการค้าในธุรกิจเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในงาน ดนตรีกรรมระหว่างผู้จัดดนตรีกับผู้ประพันธ์เพลงและผู้โฆษณา ในการให้อนุญาตและจัดเก็บค่าใช้ สิทธิเพื่อนำมาจ่ายให้แก่สมาชิกของสมาคมตามอัตราค่าใช้สิทธิที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม ตามประเภทของงานชิ้นดนตรีกรรม เช่น การนำออก แสดง การแพร่เสียงแพร่ภาพ การพิมพ์โฆษณา วิดีโอ ภาพยนตร์ แผ่นเสียง ตู๋เพลง เทปเปล่า (pre-recorded tapes) วิดีโอเทป การกระจายเสียงและภาพทางสายเคเบิล การเช่า (renting) เป็นต้น ในการบริหารสิทธิดังกล่าว สมาคมจะทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแล และป้องกันการ กระทบกระทั่งเมิดลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมและยังสามารถดำเนินการฟ้องร้องในนามของสมาคม ด้วย

⁶⁴ Japan, JASRAC, 50th Anniversary JASRAC 1989, Tokyo, 1989, p.2.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

นอกจากนี้สมาคม JASRAC ยังทำข้อตกลงร่วมกับสมาคมบริหารการจัดเก็บค่าใช้สิทธิในต่างประเทศ โดยจะจัดเก็บค่าใช้สิทธิให้กับสมาคมในต่างประเทศด้วยและสัญญาข้อตกลงนี้จะมีลักษณะเป็นตัวแทนซึ่งกันและกันตามหลักต่างตอบแทน (reciprocity)

นอกจากทำการจัดเก็บค่าใช้สิทธิดังกล่าวแล้ว หากสมาคมได้รับโอนสิทธิในการให้อนุญาตใช้งานจากเจ้าของลิขสิทธิ์ สมาคมยังสามารถให้อนุญาตแก่บุคคลอื่นเพื่อใช้งานลิขสิทธิ์ได้ การให้อนุญาตจะจัดทำในรูปของ "สัญญาให้อนุญาต" ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับของสมาคม PRS และสมาคม ASCAP โดยอัตราค่าใช้สิทธิที่กำหนดในงานทุกประเภทจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการขององค์กรเพื่อกิจการด้านวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากอัตราส่วนและองค์ประกอบต่าง ๆ ในการใช้งานอย่างละเอียดตาม schedule ที่กำหนดไว้ชัดเจน ทั้งนี้ เพราะสมาคม JASRAC อยู่ในฐานะผูกขาด เนื่องจากเป็นสมาคมเดียวในญี่ปุ่น⁶⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.